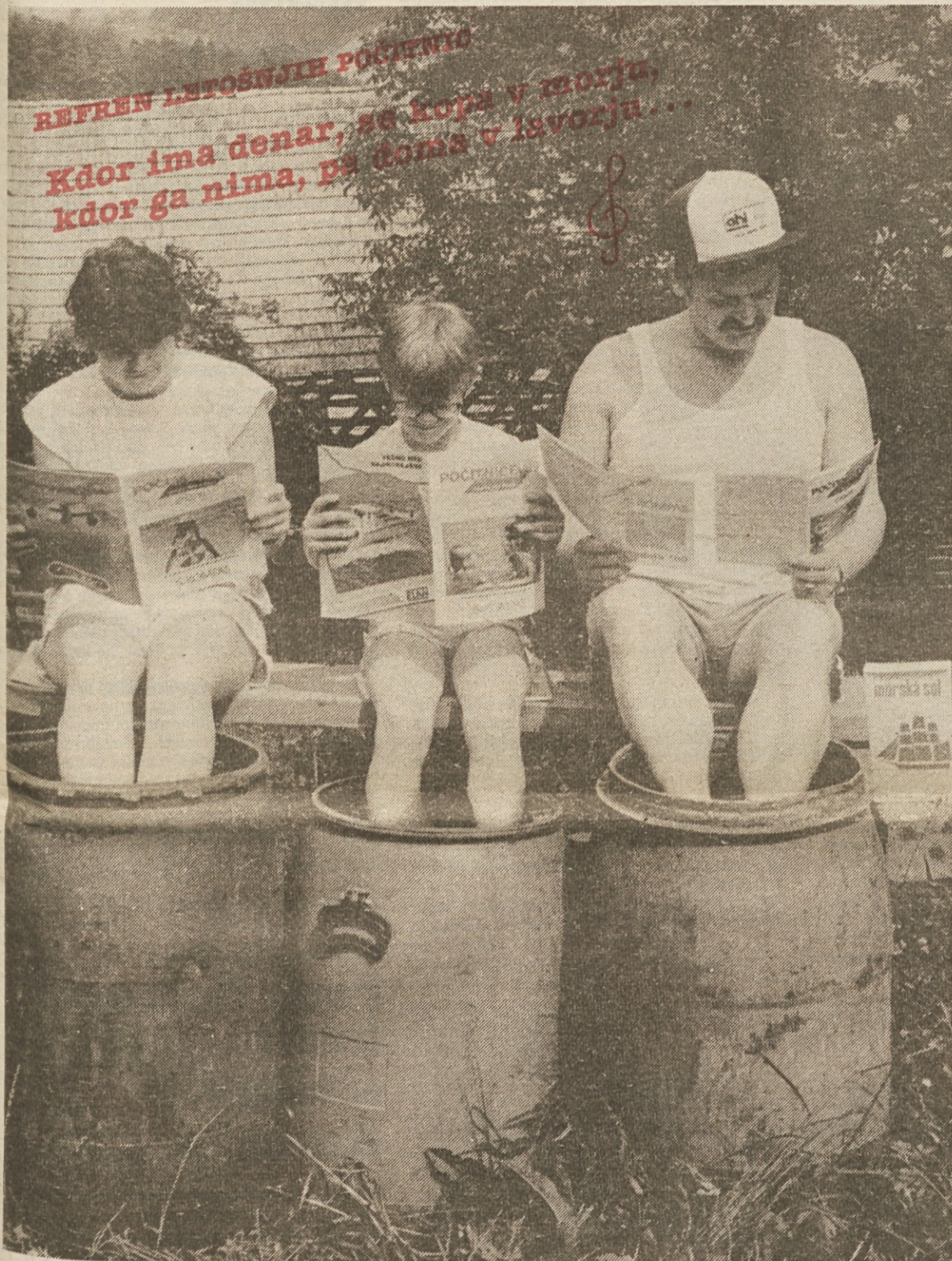

Delavska enotnost

Glasiilo Zveze sindikatov Slovenije

V. d. glavnega urednika Franček Kavčič
V. d. odgovornega urednika Marjan Horvat

Ljubljana, 30. junija 1989
Številka 25, letnik 48, cena 5.200 dinarjev

REFREN LETOŠNJIH POČITNIC
Kdor ima denar, se kopa v morju,
kdor ga nima, pa doma v lavorju...

Slika: Sašo Bernardi

Ustava za danes ali za jutri!? Odnosi v republiki dela, ki očitno postaja republika »kapitala« – tako sklepamo po neverjetno predrznih predlogih za spremembe, posebno delovnopravne zakonodaje – je trn v peti tistim, ki so doslej prenašali bremena birokratsko-etatsističnega modela socializma, pa bi po logiki te zakonodaje morali prenašati tudi muhavost (napake, nesposobnost in neodgovornost) menedžerskih skupin. Marsikaj o tem lahko najdete v Sindikalnem poročevalcu št. 8, ki ga objavljamo ta teden.

Objavljamo stališča RS ZSS do sprememb slovenske ustave in zveznega zakona o delovnih razmerjih.

Janez Stanovnik bi se moral še opravičevati

Janez Stanovnik »oče« slovenskega naroda, kot mu pravijo nekateri, res ne vem, zakaj – je v imenu tega naroda naredil spravljivo potezo pred začetkom slovesnosti na Gazi Mestanu, na prizorišču proslave ob 600-letnici kosovske bitke. Opravičil se je Aleksandri Plavevski, dopisnici Politike Expres iz Ljubljane, ki so jo v neki oddaji ljubljanske televizije grobo žalili.

Bil je osupel, kot pravijo poročevalci s prizorišča dogajanja, spričo tega dogodka. Očitno učenec dunajske šole je dobro storil, vendar nas ob tem zanima, ali je ob tem dejanju sporočil dopisnici Politike Expres tudi mnenje slovenske javnosti o njenem pisanju o razmerah v Sloveniji. Lepo pa bi bilo, če bi predsednik predsedstva SRs kaj takšnega naredil tudi v primerih, ko se delavci iz Slovenije po več let tožarijo, da bi uveljavili svoje upravičene zahteve in dobili za to ustrezno priznanje. Spisek takih ljudi mu lahko kaj hitro, če ga nima, posredujemo tudi iz našega uredništva.

Bodimo realni, zahtevajmo več

Predlog za zvezni zakon o delovnih razmerjih, takšen, kakšen je bil ponujen v razpravo, v Zvezi sindikatov Slovenije in Jugoslavije ni dobil podpore. Na minuli seji republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije so se odločno ločili od prizadevanja »avtorjev« predloga za zakon, da se v prihodnje bistveno zmanjšajo pravice delavcev iz dosedaj veljavnega sistema medsebojnih delovnih razmerij v družbenih podjetjih in hkrati vztrajali, da ostajajo nekatere minimalne zahteve sindikata pri urejanju delovnih razmerij, pravic in obveznosti delavcev za vse delavce enake, ne glede na lastnino.

Naivni bi seveda bili, verjetno pa bi bilo ekonomsko in politično nesmotrno, če bi zahtevali, da se ohrani celotna zgradba dosedanjega sistema delovnih razmerij iz dogovorne ekonomije tudi v razmerah tržnega gospodarjenja. Toda nekaterih civilizacijskih, samoupravnih

in političnih pravic si kajpak tudi jugoslovanski delavci ne glede na težke gospodarske in družbene razmere, ne smejo dovoliti odvzeti. Že zato ne, ker bi bil popravni izpit enkrat v prihodnje predrag. Pripomb na predlog za zakon, ki so jih nanizali na seji RS ZSS njegovi člani in gostje, je obilica, strnjene pa so v stališčih republiškega sveta, ki jih objavljamo v današnji številki Sindikalnega poročevalca. Najbolj problematične rešitve, ki jih ponuja predlog, so očitno na področju tako imenovanih ekonomskih, tehnoloških in drugih presežkov delavcev in razreševanja tega vprašanja v vsakdanji praksi, pri delitvi osebnih dohodkov in participacije pri dobičku, stvarkah, pri sprejemanju v službo in s tem povezano kajpak tudi odslavljanje ljudi iz podjetij, kjer se poslovodni organ vse pre pogosto pojavlja obenem kot tožnik in sodnik. Nekdo je že večkrat opozoril, da to ni zakon za varstvo pravic

delavcev, temveč zakon, ki je za zdaj, in če bo takšen ostal tudi v prihodnje, pisan na kožo direktorjev in delavcev s posebnimi pooblastili, ki bi se lahko kaj hitro, glede na balkanske navade in razvade, ne pa na osnovi znanja, resničnih ekonomskih in družbenih potreb, tudi pri urejanju teh vprašanj vedli kot paše v svojem okolju. In prav zato je dolžnost sindikata, da se po eni strani zavzema za sodobno delovno razmerje, za prožnost pri ravnanju v podjetjih glede na potrebe proizvodnega in poslovnega procesa in hkrati z vso ostrino nastopi za vgraditev varovalnih mehanizmov v zakon, ki bodo varovali delavce. Navsezadnje zakon res ne more rešiti vsega, kajti razmere v podjetjih in v posameznih družbenih okoljih so različne. In temu ni kaj oporekati! Oporekamo pa že vnaprej praksi, ki jo bodo hoteli vpeljati nekateri v podjetjih, da bi o najbolj občutljivih gmočnih, samoupravnih in

drugih pravicah delavcev odločali takšni in drugačni poslovodni organi, čeprav že danes dobri direktorji pravijo, da njihove pravice ali pa možnosti za dobro gospodarjenje kljub obsežnemu dosedanjemu varstvu pravic delavcev niso bile prizadete.

Šestindvajset tipkanih strani pripomb slovenskih sindikatov na predlog za zvezni zakon o delovnih razmerjih je dovolj zgovoren podatek o tem, kako težka bo bitka pred sprejemom tega stebnega zakona gospodarske prenovne. Že zvezno predsedstvo sindikatov je zahtevalo, naj traja razprava o predlogu najmanj tri mesece. Takšni zahtevi se je seveda potrebno pridružiti in se tako organizirati, da bo že v javni obravnavi videl, kaj mora sindikat uveljaviti in kako mora delati po sprejemu zakona v vsakem družbenem okolju in na vseh ravneh organiziranosti pri varstvu delavčevih pravic.

Marjan Horvat

Korak k novi ustavi

Republiška konferenca SZDL je ta teden končala javno obravnavo osnutka dopolnilne ustave SR Slovenije. Kljub temu da lahko v republiški skupščini in še kje pričakujemo še kakšna presenečenja, je le treba povedati, da bo po mnenju političnih in družbenih organizacij, ki so vključene v delo socialistične zveze, predlog za ustavne spremembe bistveno bliže željam in zahtevam iz javne razprave, kot je bil osnutek ustavnih sprememb. To sklepamo tudi po tem, da je po zadnjih obravnavah veliko večje soglasje o ključnih točkah ustavnih sprememb in dopolnil. Vse kaže, da so padle tudi nekatere načelne ovire, ki so na začetku preprečevale pogumnejši skok v ustavne spremembe, ki bi bil na liniji nove ustave. Kljub oviri, ki bi jo lahko pomenila zahteva po skladnosti z zvezno ustavo, je RK SZDL poudarila zahtevo, da morajo ustavne spremembe vsebovati čim več izvirmih rešitev, ki naj bi bile most k novi ustavi ureditvi. Verjetno se ta ocena lahko nanaša na dopolnila, ki bodo omogočila učinkovitejši gospodarski sistem, politični pluralizem, človekove pravice in svoboščine, pravico naroda do samoodloče.

Zato je treba sprejeti takšna ustavna določila, v katerih ne bo več ovir za že uveljavljene pridobitve tržnega gospodarjenja. Ustava mora tako urejati položaj vseh gospodarskih subjektov, ne le tistih, ki poslujejo z družbeno lastnino. Zato naj bi že zdaj v ustavo zapisali dobiček, podjetje, delnice in ne le ostanek dohodka, ozd, vlaganje sredstev in drugih izrazov iz zakona o združenem delu. Ustavne spremembe v silih ne zadovoljujejo nikogar. Očitno bo treba pripravi takšno, ki bo omogočila odpravo sisov in izdelavo nacionalnih programov za posamezne družbene dejavnosti. Glede politične ureditve je sprejeto mnenje, da so sprejemljiva dopolnila, ki pomenijo demokratizacijo in racionalizacijo ter neposreden vpliv državljanov v delegatskem in volilnem sistemu, tudi stalen delegatski mandat.

Sindikati so prodrli s predlogom o opredelitvi njihove vloge v ustavi. Gre zlasti za sindikate, torej neodvisne delavske organizacije, ki jih delavci svobodno ustanavljajo in se vanje združujejo, da bi varovali in izboljševali svoj gnotni in socialni položaj na podlagi dela in delovnega razmerja. Upoštevanji naj bi bili tudi drugi sindikalni predlogi, med drugim tisti, da zakoni ne morejo omejevati njihovega delovanja.

Tako bodo, kot vse kaže, ustavne spremembe sprejete v predvidenih rokih, kar pomeni, da bodo septembra dobili ustavna dopolnila, ki bodo vpeta v nastajanje demokratične in pravne družbe, omogočeno bo plodnejše gospodarjenje. Sodeč po temeljni listini Slovenije 1989, za katero se bo verjetno zavzela velika večina državljanov naše republike, tudi ni več nobenega dvoma, da bo nova ustava vsebovala vse tisto, kar so ljudje zahtevali v javni obravnavi dopolnilne ustave SFRJ in SR Slovenije.

Franček Kavčič

Izjava

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije je na seji 23. junija v zvezi z zadnjimi dogodki na Kitajskem sprejel naslednjo izjavo:

Članstvo Zveze sindikatov Slovenije z ogorčenjem sprejema vesti, da na Kitajskem v imenu oblasti delavskega razreda ubijajo delavce in študente, teptajo temeljne človekove pravice in svoboščine, ki so po svoji vsebini in družbenem pomenu predvsem zgodovinska pridobitev delavskega gibanja.

Zato pozivamo svet Zveze sindikatov Jugoslavije, naj se našemu protestu pridruži in sprejme primerne ukrepe.

Pravega samoupravljanja sploh nismo imeli

V prijetno dolžnost mi je povedati nekaj besed na slavnostni seji ob dnevu samoupravljalcev - 27. juniju, na kateri podeljujemo zlati in srebrni znak sindikata delavcev prometa in zvez tistim, ki ste s svojim dosedanjim delom pripomogli k uresničenju nalog in ciljev sindikata ter dali svoj prispevek k samoupravljanju v vaših organizacijah, da je to uspešno delovalo in prispevalo k temu, da je delavec sodeloval pri sprejemanju odločitev o proizvodnji, razvoju in delitvi.

Takšna prizadevanja so še posebej pomembna danes, ko z uveljavljanjem treh reform spreminjamo odnose in ko z uvajanjem tržnega gospodarjenja spreminjamo tudi položaj delavca. Tudi v sindikatih podpiramo spremembe in s tem tudi ločnico med poslovođenjem in upravljanjem in na tej podlagi tudi jasno opredeljujemo odgovornost. Naše delo, tako pri spremembah ustave kot zakonov, so usmerjene v to, da bomo delavcu zagotovili odločanje o rezultatih dela in gospodarjenja, in to s samoupravljanjem v družbenih podjetjih in sodelovanjem v drugih oblikah organiziranja podjetij. Smo za smotno in učinkovito samoupravljanje ter samoupravno organiziranje.

Republiška konferenca SZDL Slovenije je na 5. seji, 27. junija 1989, obravnavala in sprejela naslednje besedilo:

Temeljna listina Slovenije 1989

Republiška konferenca SZDL Slovenije je na 5. seji, 27. junija 1989, obravnavala in sprejela naslednje besedilo:

TEMELJNA LISTINA SLOVENIJE 1989

Sloenci, Italijani, Madžari in drugi državljani Socialistične republike Slovenije podpisniki te listine, izjavljamo in sporočamo, da:

1. Hočemo živeti v demokratični državi suverenega slovenskega naroda in vseh državljanov Slovenije, utemeljeni na človekovih pravicah in državljanskih svoboščinah. V njej si zagotovimo: vladavino dela, prava in samostojnosti civilne družbe; svobodno

zduževanje in politični pluralizem; demokratične volitve; enakopravnost vseh manjšin; svobodo vseh oblik naravnih omejitvam uravnovešenega gospodarskega razvoja, povezanost z Evropo in s svetom.

2. Živeli bomo v taki Jugoslaviji, v kateri bo zagotovljena suverenost ter trajna in neodtujljiva pravica do samoodloče narodov, enakopravnosti vseh narodnosti in manjšin, ki bo spoštovala in varovala različnost vseh, kjer bomo življenjsko pomembne skupne zadeve urejali po načelu soglasja, in samo v takem samoupravnem socializmu, kjer bodo zahteve te listine v celoti upoštewane.

3. Nočemo živeti v takšni državni skup-

Samoupravljanja nismo niti dovolj razvili ne uveljavili, saj smo ga imeli pravzaprav toliko, kolikor nam ga je dovoljevala država: v posameznih obdobjih našega razvoja več, drugič spet manj. V praksi delavec nikoli ni bil v celoti nosilec gospodarjenja z družbenim kapitalom in politične oblasti, ni bil gospodar dela in rezultatov dela.

Zato je naše delovanje še naprej usmerjeno v razvoj socialističnega samoupravljanja, ki naj v pluralizmu lastninskih odnosov na novih kakovostnih temeljih okrepi in postavi v središče delovnega človeka ter njegovo ekonomsko svobodo pri odločanju o delu in presežni vrednosti, saj je edino na teh podlagah mogoče nadgraditi in utemeljiti politično demokracijo, človekove pravice in svoboščine.

To je še toliko bolj pomembno danes, ko se v tržnih ekonomskih in političnih razmerah ponekod pojavljajo vidni odkloni od opredeljene nove vizije samoupravnega socializma po meri ljudi, ki je ponudila naši družbi sodoben pogled v prihodnost. Gre za pogled, ki ne bo popravil le napak iz preteklosti, temveč tudi ustvarjal možnosti za ekonomsko, politično, socialno, delovno in humano osvoboditev človeka in njegovo bogatejšo življenje. To naj bi slehernemu posamezniku, ki hoče pošteno in ustvarjalno delati in živeti v sodobni družbi, omogočilo, da se bo s svojim delom povzpela na višjo raven ekonomskega, znanstveno-tehnološkega, kulturnega in političnega napredka naše družbe. Seveda ne v represivni in mračni ter brezpravni družbi, temveč v sodobni, demokratični, humani in v svet odprti pluralistični skupnosti enakopravnih ter suverenih narodov in narodnosti.

Zato se v slovenskih sindikatih ne bomo poslovali od temeljnih idej samoupravnega socializma in se bomo tudi ne glede na nove razmere, ki nastajajo z uvajanjem tržnega gospodarstva ter različnost lastninskih oblik, zavzemali za v načelu enak družbenoekonomski položaj delavca.

Že z lansko razširjeno sejo republiškega sveta ZSS smo začeli zahteven proces prenove sindikata, ki naj bi se poleg spremenjene družbene vloge temu ustrezno spremenil tudi organizacijsko ter posodobil svoje metode in oblike dela. Temu bo morala biti podrejena tudi naša kadrovska politika, saj bomo še kako potrebovali sindikalna vodstva in aktiviste, ki bodo pripravljene zastaviti za »sindikalno stvar« svoje znanje, strokovnost in sebe. Skratka, treba si bo ustvariti močno kadrovske baze.

Pot naše prenove ni niti lahka niti ravna. Od nas vseh, ki nam je sindikalni boj za delavčeve pravice, za varstvo njegovih samoupravljalških, upravljalških, ekonomskih, socialnih, materialnih in delovno-pravnih pravic blizu, pa je na koncu vendarle odvisno, kako hitro in uspešno jo bomo prehodili in jo postopoma uresničevali. To pa ne bo mogoče le z besedami, temveč z ustvarjalno akcijo vsega sindikalnega članstva za spreminjanje razmer in ustvarjanje novih možnosti za delo in življenje.

Miha Ravnik na slavnostni seji izvršnega odbora republiškega odbora sindikata delavcev prometa in zvez Slovenije, 27. junija 1989, v domu sindikatov, na podelitvi priznanj sindikalnim aktivistom prometa in zvez

Usoda Jugoslavije je v združenih rokah vseh njenih narodov

Kriza, ki je prizadela Jugoslavijo, je privedla do nacionalnih pa tudi do socialnih, kulturnih, verskih in številnih drugih, manj pomembnih razhajanj. Milošević je k temu dodal, da so se med vsemi temi razhajanj pokazala kot najbolj dramatična nacionalna razhajanja. Z odpravo teh razhajanj bomo lažje odpravili tudi druga in ublažili posledice, ki so jih povzročila.

Odkar obstajajo večnacionalne skupnosti, so njihova slaba točka stiki med različnimi nacijami. Nad njihovimi glavami ves čas visi meč nenehne grožnje, da se bo lepega dne postavilo vprašanje ogroženosti nekega naroda zaradi drugega in s tem sprožilo val sumničen, obtožb in nestrpnosti, ki se praviloma povečuje in le težka konča, je dejal Milošević.

V civilizaciji, h kateri se giblje človeštvo, lahko korakajo predvsem enakopravni in složni ljudje. Če že ne moremo biti na čelu poti v takšno civilizacijo, je dejal Milošević, potem nam ni treba biti niti na začetku. V času, ko se je odigrala ta znamenita zgodovinska bitka na Kosovu, so ljudje gledali v zvezde in od njih pričakovali pomoči. Danes, 600 let kasneje, spet gledajo v zvezde, čakajoč na to, da jih osvojijo. Tedaj so si lahko dovolili neenotnost, sovraštvo, izdajo, ker so živeli v manjših, med seboj slabo povezanih svetovih. Danes kot prebivalci planeta ne morejo neenotni osvojiti niti svojega, kaj šele druge planete, če ne bodo složni in solidarni, je dejal Slobodan Milošević.

Prepričan sem, da bo zavest o slogi in enotnosti omogočila Srbiji ne samo tega, da bo delovala kot država, temveč da bo delovala kot uspešna država. Zato mislim, da je smiselno poudariti to prav tu, na Kosovu, kjer je nesloga nekoč tragično in za dolga stoletja vrnila Srbijo v preteklost in kjer lahko obnovljena Srbija bistveno pripomore k razvoju in ji vrne dostojanstvo, je dejal Milošević. Dejal je, da je zavest o medsebojnih odnosih elementarna nujnost tudi za Jugoslavijo, njena usoda je namreč v združenih rokah vseh njenih narodov.

Slobodan Milošević na proslavi 600. obletnice kosovske bitke

Poziv članom Zveze sindikatov Slovenije

Na seji republiške konference SZDL Slovenije, 27. junija 1989, je bila sprejeta in dana v podpisovanje Temeljna listina Slovenije 1989.

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije se je s svojimi predstavniki in obravnavo na sejah vključil v pripravo temeljne listine. Na podlagi tega in jasnih opredelitev Zveze sindikatov Slovenije do prenovljenega samoupravnega socializma in ekonomske svobode človeka ugotovljamo, da je vsebina naših zahtev smiselno zajeta v listini.

Usklajena in dopolnjena listina, ki jo objavljamo, je skladna s politiko in programskimi izhodišči našega delovanja, zato kot eden izmed predlagateljev listine vabimo člane Zveze sindikatov Slovenije, da jo v osnovnih organizacijah ZSS v podjetjih in ustanovah podpišejo, ob spoštovanju osebne pravice in prepričanosti vsakega posameznika, kar je temelj demokracije in pluralizma interesov našega članstva. *Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije*

Kje lahko podpišete izjavo

Člani ZSS lahko po svojem osebnem prepričanju podpisujejo listino v osnovnih organizacijah ZSS v podjetjih in ustanovah, pri čemer je treba paziti, da ne bi podpisovali dvakrat.

Zbrane listine s podpisi na območju vaše občine pošiljajte na Republiški svet ZSS, Ljubljana, Dalmatinova 4, in sicer v naslednjih rokih: do 9. julija in do 19. julija, da bi jih lahko pravočasno posredovali RK SZDL, ki bo pripravljala zbirnike.

Podpisovanje naj bi končali predvidoma do 20. julija. To pa seveda ne pomeni, da tisti, ki v tem času svoje volje ne bi mogli izraziti s podpisom, tega ne bi mogli storiti tudi kasneje.

Ljubljana, 27. junij 1989

Stanovanjsko gospodarstvo v tržnih razmerah

ZIDAVA NA PREPIHU PRENOVE

V Jugoslaviji pripravljajo ta čas že peto stanovanjsko prenovo, s katero naj bi vpeljali tako imenovane tržne razmere tudi na to družbeno tako občutljivo področje. V bistvu gre za uveljavljanje nekaterih ekonomskih zakonitosti, ki vsaj za Slovenijo ne predstavljajo presenetljive novosti – kakih 90 odstotkov predlaganih novih ukrepov je namreč v naši republiki že živa stvarnost.

Toda drugod po državi je podoba zelo različna. V Srbiji je, denimo, novi zakonski predlog o stanovanjskih razmerjih kaj hitro propadel. Nekega dne je v pičlih dvajsetih minutah 53 občanov glavnega mesta doživelo srčni infarkt, ko so s televizijskih zaslonov poslušali srbsko ministrico, ki je pojasnjevala najpomembnejše rešitve iz predlaganega zakona.

Potem so ta zakonski predlog po hitrem postopku razglasili za slabega in ga umaknili iz nadaljnega postopka. Pri tem je šlo za stopatno uvajanje ekonomskih stanarin, osebno soudeležbo pri pridobivanju stanovanja, za zmanjševanje stanovanjskih pravic v družbenih stanovanjih in podobno. Vse tisto torej, kar Slovenci že lep čas poznamo – ne da bi kdaj doživljali kakšne infarkte...

Sociala in ekonomija

Prav stanovanjsko področje je bilo v preteklosti tisto, na katerem so se tesno prepletale vezi med socialo in ekonomijo, pri čemer je slednja največkrat potegnila krajši konec oziroma krepko zaostajala. Zato je dandanes te vezi tudi tako težko pretrgati oziroma jih nanovo postaviti. To pa predvsem zato, ker so pri nas osebni dohodki v primerjavi z razvitim svetom na tako nizki ravni, da ne pomaga niti subvencioniranje stanarin.

V Sloveniji zdaj pripravljajo prvo stanovanjskega gospodarstva, ki naj bi odgovorila na tržne izzive tudi na tem področju. Čeprav smo v primerjavi z drugimi republikami prišli v Slovenijo v tem pogledu najdlje, pa je tudi pri nas stanovanjska kriza čedalje bolj ostra. Kako jo premagati? V Zvezi stanovanjskih skupnosti Slovenije so že pripravili izhodišča in načela stanovanjske prenove v naši republiki.

»Če hočemo poseči v vsebino stanovanjskih odnosov, potrebujemo tudi drugačno organiziranost, ne pa da samo zamenjamo table z napisom,« pravi Igor Bratina, predsednik skupščine Zveze stanovanjskih skupnosti Slovenije. »Zato moramo sprejeti koncept, po katerem je stanovanjsko gospodarstvo v enem delu tržno, v drugem pa naj država – to je republika ali občina – poskrbi za takšne ukrepe, da se to stanovanjsko gospodarstvo tudi gospodarno razvija.«

Ves razviti svet namreč, ob tem da dopušča in celo spodbuja delovanje tržnih načel, posega v vsa ta področja družbene nadstavbe z državnimi ukrepi, s primernimi organizacijskimi oblikami, saj se družba ne bi mogla razvijati, če ne bi bila sposobna zagotavljati svojim državljanom nekaterih temeljnih dobrin – med katere gotovo spadajo tudi stanovanja.

Tako iz ekonomskih kot iz socialnih razlogov mora država zagotoviti možnosti za rešitev stanovanjskih vprašanj ljudi na določeni ravni. Državni poseg pa mora hkrati spodbujati državljane in

podjetja k temu, da rešujejo svoja stanovanjska vprašanja in skrbijo za gospodarno rabo vloženi sredstev.

Le desetina finančno sposobnih

Danes se za večino ljudi stanovanje čedalje bolj spreminja v predmet lepih sanj, želja in hrepenenj. Zaradi padanja realnih osebnih dohodkov se vse bolj povečuje razlika med povprečnim mesečnim osebnim dohodkom in povprečno ceno kvadratnega metra stanovanjske površine. Ko je Inštitut za ekonomska raziskovanja v Ljubljani leta 1986 ugotavljal socialni položaj posameznih vrst uporabnikov stanovanj v Sloveniji, je odkril, da je le približno desetina gospodinjstev finančno sposobnih graditi ali kupiti primerno stanovanje in ga nato tudi normalno vzdrževati. Glede na visoko inflacijo, padec realnih osebnih dohodkov v tem času in na zaostrene posojilne pogoje je bržčas ta odstotek danes še dosti nižji. Tu gre iskati tudi vzroke za ustanovitev sindikata posojiljemalcev in za njegove zahteve, naj bi nevzdržne posojilne pogoje spremenili.

Lahko torej govorimo o krizi stanovanjskega gospodarstva oziroma o neučinkovitosti sedanjega sistema reševanja stanovanjskih zagat. Ta kriza je po eni strani posledica poglobljanja splošne gospodarske krize, po drugi strani pa tudi neustreznega sistema stanovanjskega gospodarstva oziroma neupoštevanja tržnih meril v vseh fazah – od priprav prek zidave do uporabe stanovanj.

Zaostrene gospodarske razmere se odražajo tudi v zmanjševanju deleža narodnega dohodka, ki se v Sloveniji namenja za stanovanjsko zidavo. Delovne organizacije izločajo realno manj sredstev za stanovanjsko zidavo, zasebni kupci pa se zaradi previsokih cen stanovanj in zaradi lastne pičle kupne moči poslavljajo s trga stanovanj.

Če želimo, da bi izboljšali zdajšnje dokaj kritične razmere v stanovanjskem gospodarstvu in preprečili povečevanje socialnih razlik, bi morali čimprej izpeljati prenovo stanovanjskega gospodarstva, torej spremeniti sistem in stanovanjsko politiko. Lepotno popravljanje sistema, k čemur smo se v preteklosti tako radi zatekali, namreč ne more dati pričakovane. Zato mora stanovanjska prenova poleg ustreznega gospodarjenja s stanovanjskim skladom zajeti tudi stanovanjsko zidavo, sistem njenega financiranja in sistem družbene pomoči.

Drugačno vedenje gradbincev

Bolj gospodarno ravnanje s stanovanjskim skladom in uvajanje tržnih zakonitosti na stanovanjskem področju bo postavilo gradbeni operativni in komunalni dejavnosti nove zahteve, kar pomeni, da se bodo morali tam začeti drugače vesti. Težišče njihovega dela se bo z novogradenj preselilo na vzdrževanje in prenovo stanovanjskega sklada.

Gradbene organizacije se bodo morale novim razmeram pač prilagoditi, tako zastran velikosti zidave kot v tehnološkem pogledu. Trg namreč ne bo priznal stroškov neizkoriščene opreme in odvečne delovne sile. Čas velikanov se tudi v gradbeništvu, vsaj kar zadeva visoke gradnje, izteka. Tu-

di pri urejanju zemljišč bo treba poiskati nove rešitve. Kot meni Robert Černe, jih bo treba drugače financirati in ne obremenjevati cene stanovanj s stroški teh dejavnosti.

Izhodišča in načela, ki so jih izdelali v Zvezi stanovanjskih skupnosti Slovenije kot predhodnico stanovanjske reforme, uvajajo v reševanje stanovanjskih vprašanj v prihodnje predvsem lastno pobudo delavcev in občanov. Ti naj si v tržnih razmerah najprej s svojim denarjem rešijo stanovanjske zagate, pri čemer so jim potrebne razne oblike spodbujalne družbene pomoči.

Skratka, gre za uveljavljanje trga stanovanj in družbene pomoči pri reševanju stanovanjskih vprašanj.

Predpisi pa morajo omogočiti zidavo stanovanj različnih standardov in kakovosti, torej za različne župe. S primernimi ukrepi je treba spodbujati in pospeševati tudi zadružno zidavo. S tem v zvezi je treba zagotoviti enakopravnost vseh oblik lastnine stanovanj in stanovanjskih hiš: zasebne, zadružne in družbene.

Družbeni sklad ostaja

Vlogo sklada stanovanjskih hiš in stanovanj v družbeni lasti bo

treba tudi s stanovanjsko prenovo še naprej ohranjati in celo z ukrepi družbe skrbeti za njegovo širjenje. Iz družbenega sklada je namreč mogoče reševati socialne stanovanjske zagate, družbeno najemno stanovanje pa je rešitev za številne gibljive poklice, ki jih bo zahteval preustroj gospodarstva.

»V zvezi stanovanjskih skupnosti Slovenije predlagamo, naj bi nemudoma začeli preobrazbo stanovanjskega gospodarstva,« pravi Igor Bratina. »Ugotovili smo, da je že danes mogoče narediti marsikaj in da zaradi tega ni treba spreminjati obstoječe zakonodaje. Vsi mehanizmi nam to omogočajo.« Kot se zdi, je res mogoče že zdaj veliko narediti.

Ne kaže torej čakati na to, kako se bo izšla stanovanjska reforma, koliko časa se bomo nanjo pripravljali in kako jo bomo poskušali uresničevati (ali pa z njo zavlacovati). Že danes je moč narediti najmanj tole: vpeljati stanarine na ravni enostavne reprodukcije, izdelati dostopen in selektiven sistem subvencioniranja, vračati amortizacijo lastnikom stanovanj (tozdom). Ob tem, ko bi omejeno uresničevali, bi bilo nujno odpraviti združevanje sredstev iz čistega dohodka v stanovanjske namene. Hkrati bi bilo treba pripraviti in sprejeti investicijske programe za stanovanjsko zidavo.

Ceno za kvadratni meter stanovanja bi bilo treba takoj očistiti stroškov komunalnega urejanja. Poenostaviti in prilagoditi bi bilo treba postopke za sprejemanje samoupravnih odločitev v samoupravnih interesnih skupnostih. Čim bolj gospodarno bi kazalo skrčiti službe stanovanjskih skupnosti in jih združiti s samoupravnimi organi. Nov sistem je treba takoj začeti preizkušati v vzorčnih občinah, da ne bi postavili sistema, ki bi se zdel na papirju odličen, v praksi pa sploh ne bi deloval.

S stanovanjsko prenovo – če z njo sploh resno mislimo – je mogoče torej začeti takoj in to bi kazalo storiti, če nočemo, da jo bo povozil čas. Zastavlja pa se resno vprašanje, ali je takšna prenova – vsaj tako korenita, kot se nakazuje – sploh sprejemljiva za večino, saj bo nedvomno zaostriela pogoje za pridobivanje in vzdrževanje stanovanj.

Marija Frančeškin

BANANE ZA MARKOVIČA

Ante Marković je pred dnevi v zvezni skupščini predstavil svoj stabilizacijski program, v naslednjih mesecih pa bomo videli, ali se bo sadika v naših družbenoekonomskih razmerah prišla in razrasla ter ali bodo tisti, ki so obljubili, res skrbeli zanjo, jo zalivali, okopavali, uničevali škodljivce – ali pa bodo dopustili, da jo prizadene vroče sonce inflacije oziroma inflacijskih pričakovanj tistih, ki brez nje ne morejo preživeti. Predvsem dve nevarnosti prežita na vladni program: možni zastoj v gospodarski rasti in pa inflacija. Vlada sicer pričakuje, da bi morala rast cen popustiti oktobra ali novembra letos, toda inflacija je odvisna od toliko pogojev, da teh pričakovanj brez pridržkov ne moremo imeti za stvarna. Prav tako realna možnost je gospodarski zastoj zaradi zelo omejevalne denarno posojilne politike, ki jo Marković uvaja, in z njim povezane socialne in politične težave. Zato je vsaj tako pomembno kot pravi ukrepi in pravočasne poteze v stabilizaciji in boju proti inflaciji, da Jugoslavija dejansko in celovito podpre Markovića.

Ali je tak konsenz možen? Janez Bohorič, podpredsednik slovenskega izvršnega sveta, meni, da smo mu zelo blizu. Ugovori zoper vladni program so le taktika, vse to je le trgovina, meni

Bohorič. V resnici naj bi bili tudi v tistih okoljih, od koder najbolj kritizirajo Markovića, za to, da se Jugoslavija izvleče iz sedanjih težav.

Slovenski izvršni svet »z vsemi štiri« podpira ukrepe Markovićeve vlade, tudi tiste, zaradi katerih izraža največjo bojazen: omejevalno posojilno-denarno politiko, zaradi katere naj bi se zmanjšali učinki lanskim »treh liberalizacij« – dokaj živahna gospodarska rast in vse dobro, kar z njo pride (dohodek, ponudba, standard itd.). Za kvarne posledice omejevalne denarne politike pa pripravlja določene protiukrepe, ki naj bi omilili socialno ostabilizacije.

Bohorič ima za svoj optimizem prav gotovo svoje argumente. Nam, ki jih ne poznamo, pa se zdi, da perspektiva Markovićevega programa le ni tako svetla.

Vsaj dva, upoštevanja vredna pogoja po našem mnenju verjetno ne bosta izpolnjena.

Marković računa, da bi z ukrepi brzdal inflacijo, obenem pa zadržal gospodarsko rast kot pomemben vir uravnovešenja ponudbe in povpraševanja trgu. Kaže pa, da bo gospodarska rast vendarle upočasnjena, saj vlada obeta omejiti vse vire tako imenovane sive emisije, na koncu pa bi jih rada povsem odpravila. Gospodarjenje samo

z realnim denarjem pa bo za mnoge kolektive izjemno težka, celo nerešljiva naloga. Ali bo vlada zmogla obvladati socialne težave in iz njih izvirojoče politične probleme, ali bo dobila dovolj politične podpore, da bo lahko vztrajala na nedvomno dobro začrtani poti? Morda, vendar težko verjamemo v to, dokler ne bomo videli konkretnih dokazov.

Da bi gospodarska prenova uspela, bi morala vlada prekiniti prelivanje dohodka po Jugoslaviji od tistih, ki zaslužijo, k tistim, ki rabijo, prek, dejali bi, normalnih solidarnostnih okvirov. Pol Jugoslavije živi od prelivanja dohodka (oblik je veliko, omenimo samo prelivanje od izvoznikov k neizvoznikom zaradi zaostajanja tečaja tujih valut) in od inflacijskega tiskanja denarja ter sive emisije (jugomenice itd.). Teško uvidimo, zakaj bi ti podprli gospodarsko politiko, ki bi jim zaprla najboljše vire denarja in jih postavila tako rekoč na cesto.

V naših družbenih razmerah so že večkrat neuspešno poskušali reformirati gospodarski sistem in celo s klasičnimi ekonomskimi prijemi. Ali bo Markovićevega program dovolj dobra podlaga, na katero se bodo ukrepi uspešno »prijeli«, pa, kot vidimo, ni odvisno samo od kakovosti programa.

Boris Rugelj

Rajko Lesjak je nadaljeval, da smo »problem članarine« v zadnjih dveh letih preveč spolitizirali ali pa ga neodgovorno podcenjevali in da smo se zato znašli v naravnost zmedenem položaju. Dokumentirani pregled razprav o delu v OOS in organih ZS, ki na letnih sejah poleg programov dela sprejemajo tudi dokumente finančne narave (zaključne račune, finančne načrte), namreč kažejo, da je v nekaterih občinskih organizacijah ZSS najprej dalj časa tekla prava bitka med posameznimi osnovnimi organizacijami v ozdih in vodstvih občinskih svetov pri razjasnjevanju vloge, pomena in učinkovitosti sindikata, na tej podlagi pa tudi s stališči, kakšen delež članarine komu pripada. Pobude osnovnih organizacij so v bistvu politične zahteve o dru-

Izid »dvoboja« za sindikalno članarino je znan:

OO ZSS – RS ZSS 45:55

»Če naj bo kakšna organizacija samostojna in neodvisna, skratka nikogaršnji podaljšek, potem mora biti pri uresničevanju svoje politike finančno povsem neodvisna,« je v uvodni besedi k razpravi o sindikalni članarini začel svoj nastop na zadnji seji republiškega sveta ZSS njegov sekretar Rajko Lesjak, nato pa z daljšim razmišljanjem skušal dokazati, da nova filozofija in z njo povezana drugačna vloga sindikata stoji ali pa pade z odnosom članstva do financiranja in pravil ravnanja v organizaciji.

gačni in učinkovitejši vlogi sindikata na eni strani in zahteve po spremembi delitvenega razmerja

na drugi. Ob nekakšnem popuščanju pritiskom iz posameznih okolij, ki se spreminjajo in že na-

gibajo na drugo stran, je zato prav, da naredimo red, dokončno razčistimo račune in uredimo od-

ZSS pa 2 odstotka, tako da bi bili občinski sveti razporejeni v enajst razredov po številu članov, pa tudi po sredstvih in bi različno prispevali svoje deleže (1, 2, 3, 4%) k povečanju deleža za osnovne organizacije. Takšen predlog pomeni bistven poseg v gospodarjenje s sredstvi sindikalne članarine in bo zato potrebna največja racionalizacija porabe sredstev na vseh ravneh organiziranosti. Za RS ZSS bo to pomenilo zmanjšanje sredstev za izobraževanje v SIC Radovljica, za pravno pomoč, za Delavsko enotnost itd.

»Po svetu so zelo jasni odnosi, kaj daje podjetje delavcem iz svojih sredstev in čemu je namenjena sindikalna članarina,« je grenko nadaljeval Lesjak. »Pri nas pa je nekaterim uspelo speljati sindikalne aktiviste na tanek led. Namesto da bi pritisnili na oblikovanje potrebnega sklada skupne porabe, so za te namene raje zastavili sindikalno članarino in pristajali na to, da tudi socialna politika sloni na članarini. Če je to filozofija podjetništva in uveljavljanja ekonomskih plač in če bomo s tem delavca postavili na drugačno raven socialne varnosti, bomo v takšnih okoliščinah bolj ali

»Dosedanje delitveno razmerje sindikalne članarine 40:60 se spremeni, in sicer 45% za OO ZSS in 55% za preostale ravni sindikalne organiziranosti. Novo delitveno razmerje se uveljavi s 1. 8. 1989, kar pomeni ob izplačilu osebnih dohodkov v avgustu 1989.«

Sklep 19. seje RS ZSS, 23. junija 1989

manj uveljavljali le kvazi podjetje in kvazi podjetništvo in – njima podoben sindikat.«

Da so nekatere sindikalne aktiviste najbrž res speljali na tanek led, je v razpravi najprej potrdil Ciril Mezek, ki ima na obalno-kraški regiji tri primere obračanja članarine na razmerje 60:40 v korist »baze«. Dejal je namreč, da se je za tako delitev praviloma in po prišepetavanju drugih odločala peščica članov izvršnega odbora, nikakor pa ne celotno članstvo. Zato da naj odločno udarimo po mizi, da se ne gremo – trgovine. Elizabeta Fon je menila, da je bil njegov nastop demagoški; razprave, koliko republik, koliko sebi, so v osnovnih organizacijah pač začeli zavoljo tega, ker temu sindikatu niso več zaupali. Dodala je še, da se v Kranju zavzemajo za odnos 60:40 in to na osnovi najširših razprav, ne pa tako kot na Obali in Krasu, v ozkih »strukturah«. Branko Pintar je nato razpravljalec pozval k strpnosti, češ da »kikirikanje s posameznih dvorišč« ne pelje nikamor, je pa prikimal, da je to posledica njihovega neučinkovitega delovanja.

Razprava je bila še naprej dokaj živahna, nazadnje pa so člani republiškega sveta ZSS – nihče ni bil proti, le osem se jih je vzdržalo – sklenili novo delitveno razmerje sindikalne članarine 45 odstotkov (v korist OOS) : 55 odstotkov (za preostale ravni sindikalne organiziranosti).

Damjan Križnik

RS ZSS o ustavnih dopolnilih

PREPRIČATI DELEGATE

Ker v Sindikalnem poročevalcu objavljamo uvodni referat Dušana Rebolja in gradivo, ki ga je sprejel RS ZSS, se lahko omejimo le na nekaj iskric iz razprave, ki kažejo, da so člani RS ZSS razpravo in sklepanje vpeli v hotenju po ohranitvi samoupravljanja in družbene lastnine. Gre tudi za gmotno in socialno varnost delavcev, za reševanje ekonomskih in tehnoloških presežkov delavcev in pa seveda za vlogo sindikata kot partnerja in pogajalca za delavske pravice. Marjana Koren je povedala, da članstvo ne bo oprostilo sindikalnemu vodstvu, če bo ob sprejemanju ustavnih dopolnil izgubilo bitko za sindikalna stališča. Republiška vlada nas bo morala vzeti za partnerja in vedeti, da bo bitka s sindikatom zelo huda in da njeni predstavniki ne morejo nastopati tako kot na zadnji seji skupščine SRS, ko je Emil Milan Pintar dejal, da se sindikat, s tem da brani lenuhe, bojuje proti razvoju. Rudi Perozzi je menil, da bi moral sindikat sprožiti spor (če bo treba tudi pred mednarodnim sodiščem), če z ustavo ne bo dobil takšnega položaja, kot mu

pripada po mednarodni konvenciji. Menil je, da potem, ko je šel zakon o podjetjih mimo sindikata, organizacija ne bo imela več nobenega dela, če se bo to zgodilo tudi pri ustavnih dopolnilih in zakonu o delovnih razmerjih.

Ob tem pa Jože Šketa ni prodl s svojim predlogom, naj bi v ustavo zapisali obveznost delavskega sveta, da obravnava pobude in predloge sindikata. Marija Pukl in drugi so menili, da je bistveno, da dobi sindikat ustavno svobodo za svoje delovanje. S tem bo dobil proste roke za svoje delovanje v zadevah, ki so življenjskega pomena za delavce. Miha Ravnik je zato ob koncu razprave predlagal predvsem način, kako naj bi sindikat prodl s svojimi predlogi. To pa je nastop na seji RK SZDL, ki je bila v torek 27. junija, v delu republiške ustavne komisije in pa seveda s prepričevanjem delegatov, ki sprejemajo odločitve v skupščini SRS. Nekateri razpravljalci so menili, naj bi sindikat celo sklical skupine delegatov, ki delegirajo v republiško skupščino in te ljudi v bazi prepričal in pridobil za svoja stališča.

Samoupravni socializem v Temeljni listini Slovenije 1989

Člani republiškega sveta so v razpravi podprli Temeljno listino Slovenije 1989, menili pa so, da v njej manjkajo besede o samoupravnem socializmu in ekonomski svobodi človeka. Sklenili so, da je le tako dopolnjena listina skladna s programskimi izhodišči Zveze sindikatov in da lahko le v tem primeru pozovejo članstvo k podpisovanju. Rajko Lesjak je v razpravi povedal, da samoupravljanje zanj pomeni postaviti delavca za subjekt odločanja, naj namesto njega ne bi več odločala država, partija ali stranke.

V Temeljni listini Slovenije, kot jo je sprejela RK SZDL, so upoštewane sindikalne zahteve, tako tudi republiško sindikalno vodstvo poziva članstvo, naj jo podpiše.

nose na vseh ravneh naše organiziranosti.

»Zato je treba jasno povedati vsem tistim, ki so spremenili ali hočejo spremeniti delitveno razmerja mimo dogovorjenih pravil (okrog 90 OOS iz 18 OS ZSS) in si prilaščajo članarino, ki jim ne pripada, da to pelje k razkroju in razpadu organizacije,« je Lesjak odločno nastopil proti temu neredu, samovolji in kratkovidnosti. »Ciljev vsebinske, organizacijske in kadrovske prenove sindikata, za katere smo se opredelili in jih bomo na eni naslednjih sej sprejeli kot platformo za kongres, ni mogoče doseči na ločenih in omejenih dvoriščih sindikalnih organizacij, občinskih svetov, odborih dejavnosti ali – nenazadnje – v vodstvu sindikata, temveč na prostoru, ki ga lahko določa in ustvarja skupna, močna in le celotna, na skupnih temeljih zgrajena organizacija.«

In kakšne posledice naj bi že na prvi pogled pustilo za seboj predloženo razmerje 45:55? Da se bo prihodek v osnovnih organizacijah povečal za 12,5 odstotka, v občinskih svetih in na RS ZSS pa za 10,4 odstotka zmanjšal. Po predlogu sprememb 8. člena pravilnika bi občinski sveti povprečno prispevali po tri odstotke, RS

SINDIKAT ALPE-JADRAN ZA PROMET SE JE SESTAL V LJUBLJANI

V petek, 30. junija, se je v Domu sindikatov sestala komisija sindikatov Alpe Jadran za promet na 2. seji. Udeležili so se člani s Koroške, Štajerske, Furlanije-Juljske krajine, Veneta, Hrvaške in Slovenije ter opazovalci iz Železne županije in županije Zala iz Madžarske.

Člani komisije in opazovalci so se seznanili z razmerami, težavami, nalogami in načrti za razvoj prometa in infrastrukture in prometnih tokov v svojih deželah, na čemer bodo zasnovali nadaljnje delo. Skupaj naj bi pričeli nekatera vprašanja o prometu na območju Alpe-Jadran, se dogovorili za usklajeno delo v pripravah na Evropo leta 1992, tako da bi bilo mogoče enakopravno vključevanje vseh dežel – ne glede na članstvo v Evropski skupnosti – v prometne tokove evropskega trga.

Zlati znak so dobili:

Jelka Kolmanič, Podjetje za PTT promet Maribor; Jože Kukec, PTT tozd Novo mesto; Milan Lokar, ŽG CD Tozd za vzdrževanje voz Dobova; Ivan Lukman, občinski svet ZS Ljubljana Moste-Polje; Pavel Meše, ZO PTT Slovenije Ljubljana; Henrik Peternelj, SIS za PTT promet Slovenije, Ljubljana; Jože Rozman, ŽG CD DSSS, Ljubljana; Nevenka Tovornik, Cestno podjetje Nova Gorica; Jernej Vintar, Transport Krško; Erich Schmidt, deželni sekretar sindikata železničarjev Štajerske; Endre Hajas, območni sekretar sindikata Železne županije; Brane Mišič, član predsedstva RS ZSS.

Srebrni znak so dobili:

Stevko Bijelič, ŽG ŽTO Tozd za promet Zalog; Marjan Jeranko, občinski svet ZS Celje; Slavko Judež, Podjetje za PTT promet Novo mesto; Drago Kokolj, Integral – Viator Ceprom Ljubljana; Zdravko Kralj, Podjetje za PTT promet Nova Gorica; Franc Kramarič, ŽG CD Tozd za vzdrževanje lokomotiv Ljubljana; Sonja Lipičar, Podjetje za PTT promet Nova Gorica; Alenka Peršin, ZO PTT Slovenije, Ljubljana; Franc Povše, ŽG ŽTO Tozd za promet Zalog; Jelica Štemberger, PTT srednješolski center Ljubljana; Branko Švagan, Avtoradgona, tozd Transport Gornja Radgona.

S seje republiškega odbora sindikata delavcev družbenih in državnih organov Slovenije

VELIKO VPRAŠANJ, MALO ODGOVOROV

Kako naj bi bil po novem organiziran sindikat dejavnosti družbenih in državnih organov in kakšne metode delovanja naj bi ubiral v prihodnje, da bi bolj učinkovito zastopal in branil interese in zahteve svojega članstva? Skoraj 15.000 tajnic, kontrolorjev poletov, strokovnih delavcev, carinikov in drugih »profilov«, ki sodijo v to dejavnost, bo moralo na odgovor počakati do jeseni, ker njihov republiški odbor na zadnji (povrh še nesklepni!) seji teh osrednjih ugank niti približno ni uspel rešiti.

Članstvo je v tej dejavnosti resda izjemno pisano, saj vključuje v svoje vrste poleg državne uprave tudi delavce s področja samoupravnih interesnih skupnosti, družbenopolitičnih organizacij, krajevnih skupnosti in društev. Vsaka izmed teh dejavnosti pa ima svojo specifično problematiko. Za primer naj navedemo samo delavce državnih organov, ki so v tej združbi najštevilnejši. Zakon o državni upravi, drugi izvedbeni predpisi in še kup dodatnih »regelcev« dajajo veliko pristojnosti državi oziroma predstojniku, pa tudi z vidika proračunskega porabnika delavec v upravi ni enakopraven s svojim sindikalnim članom iz neposredne proizvodnje. Dodaten problem predstavljajo še delavci interesnih in krajevnih skupnosti, nikakor pa pri tem seveda ne gre izvzeti ti-

stih, ki so odvisni od članarin. Kaj lahko potemtakem ta sindikalna

»Kakorkoli že boste organizirani v prihodnje pa morate že sedaj razmišljati tudi o kadrovski prenovi,« je na seji republiškega odbora sindikata delavcev družbenih in državnih organov Slovenije svetoval zborovalec zastopnik strokovnih služb RS ZSS.

»Ta je pa boss,« je odkimal eden od razpravljalcev in pojasnil, zakaj se mu tako zdi. »To je ravno tako, kot da bi nekoga pripravljali za direktorja firme, vendar še ne vemo, ali bo vodil bolnišnico ali cementarno.«

dejavnost nudi članu ZSS! Odgovora, kot že rečeno, ni bilo, kakor ga ni bilo tudi na vprašanje, kako v njihovih panogah uveljaviti enakopraven status z delavci v združenem delu. Pač! Eden izmed razpravljalcev je v nadaljevanju seje presodil, da so se po novem zakonu o delovnih razmerjih »čisti proletarci« že poravnali z njimi, saj so direktorji podjetij dobili v roke (skoraj) enake škarje kot jih imajo predstojniki njihovih služb. Gotovo pa bi lahko dosegli določen vpliv pri spreminjanju zakonodaje z njihovega področja, če bi si izborili možnost, da bi kot enakopravni subjekti sodelovali že pri pripravah vse-mogočih paragrafov. Ali so jim bila pri tem doslej vrata zaprta ali ne, na seji ni bilo slišati, zdelo pa se je, da še niso povsem pregnali strahu, ali naj bi »po novem« potrkali nanje ali ne.

»V zvezi s sklepom izvršnega sveta skupščine SRS glede zmanjševanja uprave moramo najti tudi načine, kako reševati problematiko presežka delovne sile,« je pisalo v materialih za razpravo, vendar se na seji niso potrudili najti odrešilnega odgovora. Najbrž zato, ker se zavedajo, da vsem deregulativnim in podobnim ciljem navkljub pri nas v »doglednem času« še ne bo prišlo do zmanjševanja normativizma, za tehnično modernizacijo, ki bi jih nujno oklestila, pa tudi denarja ne bo. Kako naj se torej po vsem tem uveljavi sindikat njihove dejavnosti, da bi v nastopajočih razmerah čimprej postal učinkoviti zastopnik svojih 15.000 članov?

Kot že rečeno, bo do odgovora treba počakati (vsaj) do jeseni, ko naj bi posebna komisija, ki so jo za to izvolili, prišla na dan z odgovori na vsa nerešena vprašanja.

Damjan Kržižnik

Seja predsedstva občinskega sveta ZS Radovljica

DRUŽBENEGA DOGOVORA O ZAPOSLENOSTI SE NE DRŽIJO

Prejšnji teden so se člani predsedstva občinskega sveta ZS Radovljica zbrali na 36. seji, na kateri so najprej razpravljali o priporočilih na ustavno dopolnila in sprejeli stališča, sprejeta v občini.

V drugi točki dnevnega reda so člani predsedstva obravnavali informacijo o gibanju zaposlenosti in brezposelnosti na Gorenjskem za obdobje januar-marec, ki jo je pripravila strokovna služba občinskih skupnosti za zaposlovanje Gorenjske. Uvodno besedo je imel predsednik občinskega sveta Ciril Ažman, ki je poudaril, da je padec zaposlenosti v združenem delu v Radovljici neprimer- no večji kot v drugih občinah na Gorenjskem. Radovljiške delovne organizacije nimajo pripravljene programov za zaposlovanje mladih, ki končujejo šolanje. Ob koncu lanskega leta je bilo v Radovljici nezaposlenih 361 delavec, marca pa že 398, v primerjavi z lanskim marcem pa je skok še večji (26%). »V občini trenutno ni možnosti za povečanje zaposlenosti, prav nasprotno, saj lahko kmalu pričakujemo povečanje ekonomskih in tehnoloških presežkov«, je končal predsednik.

Z največjimi težavami se trenutno ubada redovljiški Žito, ki ga je na seji zastopal Ignac Blaznik. Povedali je, da so 19 delavcev prerazporedili za določen čas, kaj bo jeseni, ko se vrnejo, pa ne ve. Tudi zakonodaja je v zvezi s prerazporeditvami precej na trhlj nogah, predvsem pri administraciji, zato se večkrat prav lovijo. V Verigi pa je položaj kar malce smešen. »Brezposlenost se veča

predvsem pri višjih izobrazbenih ravneh, saj mladi ne dobijo dela, ker se ne držimo družbenega dogovora o zaposlenosti. V občini imamo kar 32 takih, ki izpolnjujejo oba pogoja za upokožitev, pa še kar delajo, mladi pa so na cesti,« je občinsko sceno na kratko povzel Jože Pfajfar iz Verige. V Verigi ni prave kadrovske politike, saj je pred kratkim kazalo, da imajo zaposlenih kar 200 delavcev preveč. Kasneje so to število prepolovili, zdaj pa jim primanjkuje 50 ljudi. »Plani se ravnaajo po proizvodnji, od danes do jutri. Kljub vsem te-

žavam se lahko v Verigi pohvalijo, da so zaradi pomanjkanja delavcev zaposlili vse študente, ki so uspešno končali šolanje (28), in to za nedoločen čas. »Kvalifikacijska sestava zaposlenih pa se kljub vsemu slabša. Računamo, da se je v kratkem poslabšala za šest odstotkov, krive pa so nizke plače v primerjavi z drugimi podjetji v isti panogi ter težke delovne razmere,« je zaključil Jože Pfajfar.

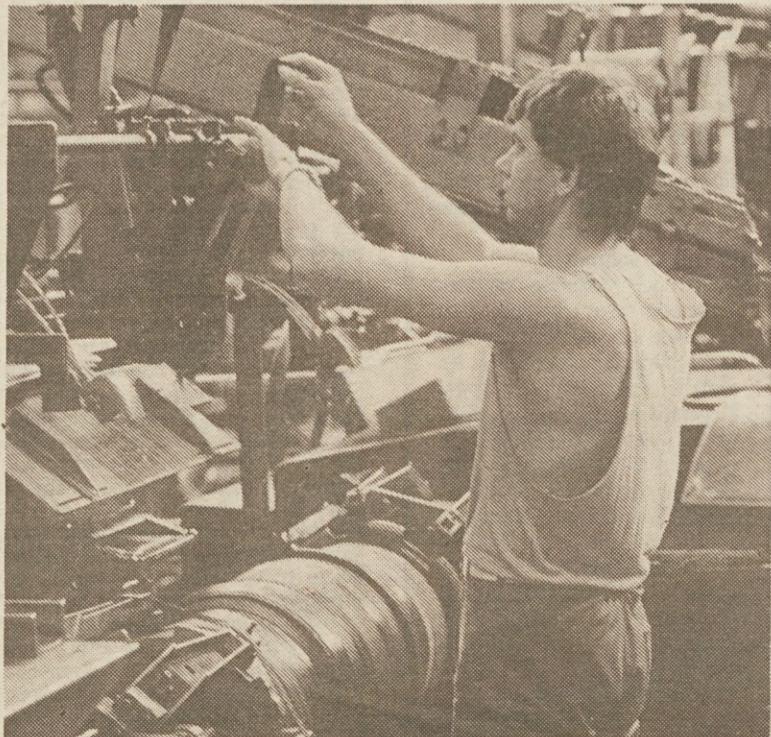
Največ polemik pa so sprožila izhodišča ZSS za prenavo stanovanjskega gospodarstva in stano-

vanjske politike. Dokument so člani dobesedno raztrgali, saj je bila velika večina zahtev in ugotovitev povsem nesprejemljivih. Ob koncu vroče razprave so sklenili, da je vse skupaj napisano preveč teoretično in da tisti, ki so to pripravljali, ne poznajo stanovanjske problematike. Od RS ZSS so zahtevali, naj bo gradivo, ki ga pošilja po občinah, podpisano, da bodo vedeli, kdo piše take neumnosti. Predlagali so tudi, naj pisca teh nespejmljivih določil njegov nadrejeni pokliče na odgovornost.

Na dnevni red so pred koncem seje uvrstili še nekaj točk, od katerih je vidno mesto zavzemala obravnava zahteve gorenjskih zdravstvenih delavcev po sanaciji težkega položaja gorenjskega zdravstva. Razpravljalci so se strinjali, da je gmotni položaj zdravstva slab, zahtevali pa so tudi, da se uredijo notranje razmere v zdravstvu, še posebej v zobozdravstvu, kjer otroci čakajo na popraviljanje zob tudi pol leta in več.

Prav ob koncu seje je predsednik Ciril Ažman prebral pismo radovljiškega župana, v katerem prosi za mnenje o nadaljnjem sodelovanju z občino Štrbce na Kosovu. Člani predsedstva so se soglasno odločili, da sodelovanje z občino Štrbce zaradi zadnjih dogodkov pretrgajo in ne dajo soglasja k materialni podpori za gradnjo tamkajšnjega kulturnega doma. Skupna misel je bila: »Dajmo denar raje za šolstvo ali zdravstvo!«

Igor Drakulič

Preštavanje ali prva lastovka v RS ZSH

Čeprav je še do nedavnega prevladovalo mnenje, da pri nas sindikat ni potreben, se sedaj mnenje delavcev spreminja. Ne samo pri nas, ampak tudi drugod po Jugoslaviji, tudi na Hrvaškem.

Kot poročajo Radničke novice, tednik Zveze sindikatov Hrvaške, so pred nedavnim v osiješki delovni organizaciji »Izolacija« razdelili pristopne izjave za članstvo v Zvezi sindikatov Hrvaške. Menda so v tem kolektivu s 130 delavci storili to prvi na Hrvaškem, čeprav o tem govorijo že dolgo in v forumih na vseh ravneh.

Izid je bil za večino prese- netljiv. Kar 98 od 130 delavcev je podpisalo pristopno izjavo. Kaj to pomeni, lahko samo ugibamo. Vsekakor pa je dokaz, da si sedanji sindikat pridobiva zaupanje delavcev, ali pa je to zaupanje že sad obljub o drugačni organizaciji, po meri članov v njej.

s tem, da se dopolnitev vnese kot nov tretji odstavek 2. točke tega amandmaja.

23. amandma

V 5. točki se doda nov 2. odstavek, ki se glasi: »Zakon določa pravice, ki jih imajo delavci pri samoupravljanju obratovalnice, zasebnega podjetja ali druge oblike združevanja na podlagi vloženega dela.«

Obrazložitev

Ustava niti predlagani amandma ne vsebuje ta določil o družbenoekonomskem položaju delavcev, ki delajo pri obrtnikih; glede na velikost obratovalnice in njen status (pravna oseba ali ne) bi morali določiti, da zakon določa, katere pravice do samoupravljanja na podlagi vloženega živega dela imajo delavci, ki so v delovnem razmerju pri obrtniku. Še posebej, ker je lahko po veljavnem obrtnem zakonu v skupni obratovalnici zaposlenih tudi več kot 100 delavcev; če se to vprašanje ne uredi z ustavo in zakonom, bi lahko bili zaposleni pri obrtniku v mezdnem položaju, kar pa ni sprejemljivo.

30. amandma

1. Prva točka se dopolni z novim drugim odstavkom, ki se glasi: »Za zadovoljevanje skupnih družbenih potreb v družbenopolitičnih, samoupravnih interesnih in drugih skupnostih plačujejo delavci iz organizacij združenega dela ter delovni ljudje in občani davke in prispevke.«

2. Sedanji drugi odstavek, ki postane tretji, se dopolni in se glasi: »Sistem davkov, prispevkov, taks in drugih davščin določa zakon.«

3. Tretja točka se spremeni in se glasi: »Družbenopolitična skupnost, organizacije združenega dela in drugi poslovni subjekti ter samoupravne in druge skupnosti, delavci in občani lahko ustanovijo sklade za financiranje določenih razvojnih, družbenih in drugih skupnih potreb.

Sklad se ustanovi z zakonom ali z odlokom, ki temelji na zakonu, s sporazumom ali pogodbo.

Za aktom o ustanovitvi sklada se določi namen zbiranja in uporabe sredstev sklada, vire financiranja, pogoje za poslovanje ter načini upravljanja in nadzor nad poslovanjem sklada.«

Obrazložitev

Predlagana dopolnitev 1. točke odpravlja sedanje togo razlikovanje med viri sredstev glede na namene porabe sredstev, sledijo pa tudi predlaganim spremembam 18. amandmaja.

V 3. točki pa so odprte večje možnosti za ustanavljanje skladov. Sklade naj ustanavljajo poleg družbenopolitičnih skupnosti tudi druge organizacije in skupnosti, pa tudi delovni ljudje in občani, civilnopravne osebe in podobno; ob ustanovitvi sklada je treba natančno določiti namen ustanovitve, vire financiranja, pogoje za poslovanje in način upravljanja ter nadzora.

C. DRUŽBENOPOLITIČNI SISTEM

9. amandma

V besedilo dopolnila se vključi variantni do-datek.

Obrazložitev

Pravica do samoodločbe naroda obsega v skladu z Mednarodnim paktom o državljanskih in političnih pravicah, pravico do odcepitve, združitve, pripojitve ali še kakšno dolgo možno obliko svoje izvedbe. Pri zavzemanju za variantni dodatek izhajamo iz že dane obrazložitve osnutka tega amandmaja, posebno v ti-

stem delu, kjer je opredeljeno, da ima pravica do odcepitve in združitve zgodovinsko kontinuiteto, saj je bila uporabljena kot eno temeljnih gesel OF iz junija 1941 in je vsebovana tudi v prvi slovenski ustavi iz leta 1947. Hkrati pa bi z vključitvijo tega dodatka presegli različne razlage pojma samoodločbe.

31. amandma

V 3. točki se 2. odstavek črta.
2. V 5. točki se sprejme varianta in tretji odstavek črta.

Obrazložitev

Merilo, da mora sestava delavskega sveta ustrezati sestavi delavcev v organizaciji združenega dela, ni v skladu s prizadevanji za ustrezno strokovno usposobljenostjo članov tega organa, ki je potrebna pri sprejemanju temeljnih odločitev. Tega ne zagotavlja niti predlagano besedilo, kljub črtanju besede »socialni«.

33. amandma

V 8. odstavku 1. točke se v zadnji vrstici besede: »neposredno izvoljeni« nadomestita z besedami: »s statutom določeni«.

Obrazložitev

Predlagana sprememba bi omogočila, da tudi v tistih organizacijah in skupnostih, kjer se delavski svet ali drug neposredno izvoljeni organ poredko sestajata, ne volijo delegacije, ampak funkcijo delegacije opravlja s statutom določeni organ.

35. amandma

Podpiramo ta amandma, ker bo omogočil racionalizacijo in večjo učinkovitost odločanja.

56. amandma

Predlagamo črtanje 1. točke tega amandmaja. Ta predlog je skladen in utemeljen s predlaganimi spremembami 18. amandmaja.

D. VLOGA IN POLOŽAJ SINDIKATOV

Poleg spremembe in dopolnitve Temeljnih načel predlagamo še naslednje:

Amandma:

1. Naziv 5. točke II. poglavja drugega dela Ustave SR Slovenije se spremeni in se glasi:

»5. Sporazumi, dogovori in kolektivne pogodbe«

2. »Delavci in drugi delovni ljudje s sporazumi, dogovori in kolektivnimi pogodbami urejajo medsebojna razmerja, usklajujejo interese in urejajo odnose skupnega pomena.«

3. »Sporazumevanje, dogovarjanje in kolektivno dogovarjanje je svobodno, udeleženci so pri tem enakopravni.«

4. »S sporazumi, dogovori in kolektivnimi pogodbami ni mogoče krniti ali omejevati enakopravnosti gospodarskih in drugih poslovnih subjektov na trgu, posegati v pravice drugih organizacij združenega dela, delovnih ljudi in občanov ali določiti manjših pravic kot jih organizacijam združenega dela in drugim poslovnim subjektom, delovnim ljudem in občanom določajo zakoni v skladu z ustavo.«

5. »Sporazum, dogovor oziroma kolektivna pogodba zavezuje udeležence, ki ga oziroma jo sklenejo ali k njemu oziroma k njej pristopijo.«

6. »Sindikati sklepajo sporazume, dogovore in kolektivne pogodbe, s katerimi se urejajo pravice, obveznosti in odgovornosti delavcev iz dela in delovnega razmerja ter urejajo družbenoekonomski, ekonomski in socialni položaj delavcev.«

7. »Spori iz sklenjenih sporazumov, dogovorov in kolektivnih pogodb se rešujejo pred arbitražami in drugimi samoupravnimi sodišči.«

8. S točkami 2. do 7. se nadomestijo 143., do 151. člen Ustave SR Slovenije.

Obrazložitev

Načelni razlogi za spremembo teh ustavnih določil so uveljavljanje trga in tržnih gospodarskih razmer, pluralizma lastninskih oblik, svoboda združevanja oziroma ustanavljanja gospodarskih in negospodarskih subjektov, samostojnost gospodarskih subjektov, zmanjševanje oziroma odpravljanje možnosti za poseganje družbenopolitičnih skupnosti v splošne pogoje za gospodarjenje in v posamezne gospodarske in negospodarske subjekte. To je tudi v skladu s predlaganim črtanjem 9. točke 12. amandmaja.

Dodatni razlog pa je uveljavitev kolektivnih pogodb za urejanje odnosov in položaja delavcev, ki delajo v mešanih in zasebnih oblikah lastnine. Pri sporazumevanju, dogovarjanju in kolektivnem dogovarjanju pa je potrebno v ustavi posebej predstaviti vlogo sindikatov.

33. amandma

Predlagamo, da se 10. točka 33. amandmaja Ustave SR Slovenije dopolni z novim odstavkom, takole:

»Razveljavi se 2. odstavek 158. člena Ustave SR Slovenije.«

Obrazložitev

Ker je treba sindikatom nujno zagotoviti samostojno delovanje, jim ni mogoče z normativnimi akti določati nalog in opravila, ki so »državno oblastne narave.«

Sindikati naj ne bodo nosilci organizacijsko-tehničnih opravil v zvezi s kandidacijskimi postopki, kar pa ne pomeni, da se odrekajo zagotavljanju demokratičnosti kandidacijskih postopkov dajanju pobud in predlaganju lastnih kandidatov.

Odgovornost za organizacijsko tehnična opravila v zvezi s kandidacijskimi volilnimi postopki naj prevzamejo organi upravljanja.

58. amandma

Strinjamo se z besedilom predlaganega amandmaja. Črta naj se varianta.

Obrazložitev

Uresničevanje aktivne vloge sindikatov pri nadaljnjem razvoju družbenoekonomskega in družbenopolitičnega sistema, pri varovanju in izboljševanju ustavnega položaja delavcev je močno okrnjeno v primeru, da sindikati kot legitimni predstavnik delavcev nimajo možnosti predlaganja zakonov in drugih ukrepov, zlasti tistih, ki se nanašajo na družbenoekonomski, ekonomski in socialni položaj delavcev.

65. amandma

Predlagamo, da se varianta črta.

Obrazložitev

Po veljavni ureditvi sindikati niso uvrščeni med organe, pooblaščen za začetek postopka pred ustavnim sodiščem. Takšna določba pa močno krni uresničevanje ustavno opredeljene zaščitne vloge sindikatov.

Pripravila delovna skupina, ki jo sestavljajo:

Dušan Rebolj, vodja,
Ladislav Brolih,
Jože Stegne,
Sonja Klemenčič,
Angela Murko-Pleš in
Gregor Miklič

STALIŠČA IN PREDLOGI RS ZSS

za predlog zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja

I. SPLOŠNE UGOTOVITVE IN STALIŠČA

1. Predlog za zakon o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja opušta sistem medsebojnih delovnih razmerij, temelječih na pravici do dela z družbenimi sredstvi kot neodtujljivi pravici delavcev. Nedvomno je težnja zakona, da na področju delovnih razmerij uveljavi spremembe družbenoekonomskega sistema, sprejetega z dopolnili ustave SFRJ, zakonom o podjetjih, zakonom o tujih vlaganjih in drugimi sistemskimi zakoni. Nesporno je uveljavljanje tržnih zakonitosti na področju dela *conditio sine qua non* tržnega gospodarstva, vendar predložena koncepcija, ki premalo sledi vsebinam konvencij Mednarodne organizacije dela in sodobnim delovnopравниim zakonodajam sosednjih držav, pomeni izgubo že pridobljenih pravic delavcev kot pridobitve sindikalnega boja. Za nas pa pomeni zlasti bistveno drugačno vlogo sindikata, ki bo morala biti usmerjena v kolektivno dogovarjanje, ceno delovne sile, varstvo pravic delavcev iz delovnega razmerja in stavke.

Predlagani zvezni zakon na enoten način ureja temeljne pravice delavcev iz delovnega razmerja, okvirne delovnopravne institucije in procesna določila za uveljavljanje varstva pravic delavcev in disciplinsko odgovornost delavcev za družbena podjetja ter druge oblike organiziranja in poslovanja. S tem je predlog zakona sledil zahtevi, da je treba enotno urediti temeljne pravice delavcev iz delovnega razmerja, ne glede na lastninsko obliko, kot pogoj za učinkovitost dela ter stabilnost odnosov v proizvodnji in družbi. Pri tem pa predlog za zakon ne določa temeljnih pravic iz delovnega razmerja. Po našem mnenju bi zvezni zakon moral določiti temeljne delovnopravne institute in s tem njihovo dosledno izpeljavo v zakonih republik in pokrajin ter samoupravnih splošnih aktih. Temeljne pravice iz delovnega razmerja so: sklenitev delovnega razmerja, osebni dohodek in nadomestila osebnega dohodka, zdravstveno in socialno varstvo, varstvo pri delu in varstvo človekovega okolja, varstvo za čas brezposelnosti, odmori, počitki in dopust, varstvo materinstva, invalidov in mladine, izobraževanje, varstvo pravic delavcev, prenehanje delovnega razmerja in pravica do stavke.

Načelo enotnosti pri urejanju temeljnih pravic, ki v celoti računata na izenačenost, ne glede na vrsto lastnine, je pripeljalo do takšne poenostavitve, da ni upoštevalo različnega družbenoekonomskega položaja delavcev. Predlog za zakon v bistvu zanika samoupravljanje delavcev na področju delovnih razmerij in tako bistveno znižuje raven upravljalških pravic v družbenih podjetjih in drugih organizacijskih oblikah, katerih podlaga za delo je družbena lastnina.

Od te zasnove sicer ne kaže odstopiti, nujno pa je, da se v zakon vgradijo oziroma v njem spremenijo nekatere norme, ki bodo vsebovale tudi razlike v obsegu upravljalških oziroma soupravljalških pravic. S tega vidika je že v celoti sporen 1. člen, ki določa, da je delovno razmerje po tem zakonu (delovno razmerje v družbenem, mešanem, zasebnem podjetju itd.) sklenjeno zaradi opravljanja določenih del ter ekonomsko smotrne in odgovorne uporabe sredstev, ustvarjanja dohodka oziroma dobička in ustvarjanja osebnega dohodka ter uveljavljanja drugih pravic, ki se pridobijo pri delu in iz dela.

Po takšni dikciji je osebni dohodek, ki je po našem mnenju prva in temeljna pravica iz dela, opredeljen kot nekakšen rezidium in bo torej delavec sklenil delovno razmerje tudi s privatnim podjetnikom predvsem zato, da bo »ekonomsko smotro in odgovorno uporabljal njegova sredstva in da bo najprej bogatil njegov dobiček«. Če zakon ostane pri enotni opredelitvi delovnega razmerja ne glede na obliko lastnine, potem je treba jasno zapisati, da delavci sklepajo delovno razmerje zaradi pridobivanja osebnega dohodka oziroma plače oziroma zaradi lastne ekonomske in socialne varnosti. Vse drugo je vsebina motivacij oziroma sankcij.

2. Predlog zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja v precejšnji meri odstopa od koncepta vseobsežnega urejanja delovnih razmerij v zveznem zakonu in tako omogoča razdelavo temeljnih pravic iz delovnega razmerja v republiških zakonih oziroma omogoča avtonomno urejanje v samoupravnih oziroma splošnih aktih. Predlagatelj zakona je upošteval, da je v zveznem zakonu smotro uravnnavati minimalno zaščitno raven temeljnih pravic iz delovnega razmerja.

3. Pooblastila poslovodnega organa oziroma delavcev s posebnimi pooblastili in odgovornostmi sledijo zasnove podjetništva; poslovodni organ organizira in vodi delovni proces in poslovanje podjetja, ki mu je cilj ustvarjanje dohodka oziroma dobička. Na področju delovnih razmerij so pooblastila poslovodnega organa izjemno široka, saj poslovodni organ odloča o razporejanju delavcev, predlaga imenovanje oziroma razrešitev delavcev s posebnimi pooblastili in odgovornostmi, odreja delo prek polnega delovnega časa, odloča o plačani oziroma neplačani odsotnosti z dela, ocenjuje delovni prispevek delavca. Poslovodni organ ima tudi disciplinsko oblast, saj odloča o disciplinski odgovornosti delavca, razen v primerih, ko je predviden ukrep prenehanja delovnega razmerja.

Pooblastila poslovodnega organa na področju delovnih razmerij so sicer v funkciji vodenja poslovanja, ne ustrezajo pa funkciji pravne varstva in zaščite delavca, kar bi morala biti osnovna usmeritev zakona. Zakon namreč ne vsebuje določil, ki bi predvidela prekorajitev pooblastil poslovodnega organa v škodo delavca in pravnih posledic takšnega ravnanja. S tega vidika je zlasti sporno določilo 17. člena predloga za zakon, ki določa razporeditev delavca, ki ne dosega pričakovanih rezultatov dela, oziroma prenehanje delovnega razmerja, če za takšnega delavca ni ustreznega delovnega mesta. Odločitev o razporeditvi delavca oziroma prenehanju delovnega razmerja sprejme poslovodni organ. Delavec ima pravico do pritožbe na pristojni organ, ki odloči na podlagi ugotovitev strokovne komisije, katere člani morajo imeti najmanj enako stopnjo strokovne komisije, katere člani morajo imeti najmanj enako stopnjo strokovne izobrazbe določenega poklica kot delavec. To določbo bo v praksi mogoče realizirati tudi tako, da bo podlaga za odločitev poslovodnega organa subjektivna ocena, šele na pritožbo delavca pa bo sledila strokovna ocena njegovega dela. To pa ni sprejemljivo, zato mora zakon določiti najpomembnejše elemente postopkov, s katerimi se posega v pravice delavcev.

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije je 23. junija obravnaval predlog za zvezni zakon o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja in nanj že oblikoval splošne in nekatere konkretne pripombe, ki so rezultat dosedanjih razprav v sindikatu. Predlagani zakon je eden izmed temeljnih zakonov, ki urejajo pravice in obveznosti delavcev, ki izvirajo iz dela, zato je republiški svet ZSS sklenil, da je treba, ne le na kratek čas, ki je še na voljo do sprejema zakona, storiti vse, da bi bilo čimveč delavcev seznanjenih z njihovo vsebino in imelo možnost vplivati na njegovo vsebino. Zato

● poziva vse osnovne organizacije ZSS, občinski svet ZSS, republiške odbore sindikatov delavcev dejavnosti in druge organe in organizacije ZSS, da nemudoma organizirajo razprave o zakonu in mu posredujejo mnenja ter pripombe.

● Besedilo zakona je bilo objavljeno v Sindikalnem poročevalcu številka 7. 16. junija 1989.

● Kot izhodišče v razpravah je treba upoštevati, da sedaj nismo imeli zveznega zakona o delovnih razmerjih in da predlagani zakon predstavlja obseg in vrsto tistih pravic in obveznosti delavcev, ki naj bi jih enotno urejali na ravni države in seveda ne (ali naj bi ne) posega v vprašanja, ki so v pristojnosti republike oziroma delovnih organizacij.

● Temeljna vprašanja, ki so za sindikat v tej razpravi pomembna so:

– obseg zajamčenih pravic in določenih obveznosti delavcev,

– razmerje med pravicami in obveznostmi delavcev, ki jih zagotavlja federacija oziroma republika in tistimi pravicami in obveznostmi, ki so prepuščene samostojnemu odločanju delavcev oziroma njihovim sindikatom,

– položaj in vloga sindikata pri dogovarjanju o obsegu in kvaliteti pravic,

– opredelitev že doseženih pravic delavcev in njihovo kvalitetno dograjevanje,

– presoja ali predlagane rešitve omogočajo uveljavitev začrtanih razvojnih sprememb tudi na tem področju, zlasti z vidika večje prožnosti, samostojnosti podjetij, motivacijskih elementov itd.

● Poleg presoje samega zakona naj razprava oceni in dopolni že doslej oblikovana stališča in pripombe sindikata, ki so objavljena v tem Sindikalnem poročevalcu.

Razporejanje delavcev je treba v zakonu urediti tako, da bo odločitev o razporeditvi delavca sicer v pristojnosti poslovodnega organa, toda na podlagi utemeljenega strokovnega predloga bodisi strokovne službe, bodisi ustrezne strokovne komisije. Na ta način bi se omogočila večja pravna varnost delavca, pa tudi strokovna utemeljenost odločitve o razporejanju.

4. Predlog za zakon o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja ureja v 20. členu – izhajajoč iz 13. točke X. amandmaja k Ustavi SFRJ – presežke delavcev z zagotavljanjem njihove materialne in socialne varnosti. Pri tem pa zakon upošteva le tehnološke presežke, torej de-

V republiški izobraževalni skupnosti zahtevajo takojšnje spremembe

REPUBLIKA NAJ ODMERJA SREDSTVA ZA NACIONALNI PROGRAM

Na nedavni seji republiške izobraževalne skupnosti je njeno predsedstvo z uvodnikom predsednika Nika Žibreta razgrnilo svoje poglede na položaj slovenskega izobraževanja in predlagalo rešitve. Nekateri predlogi, ki jih je brez dvoma spodbudilo tudi stavkovno gibanje prosvetnih delavcev, so kratkoročni, nekateri pa pomenijo poseg v sedanjo ustavno in zakonsko ureditev.

V vodstvu izobraževalne skupnosti so prepričani, da je sistem vzgoje in izobraževanja potrebno takoj spremeniti, ker v kriznih časih ne deluje, saj je zgrajen na treh točkah odločanja, ki delujejo vsaka zase. Te tri točke odločanja so po njihovem mnenju država in njene institucije, samoupravni sistem z interesnimi skupnostmi ter šola kot samostojna organizacija.

Glede države, pa naj gre za federalno, republiško ali občinsko; ima vse pravice, ki jih nenehno krepki, odgovornost za uveljavljanje pa prepušča izvajalcem in nekemu samoupravnemu sistemu. Na področju vzgoje in izobraževanja države sprejme zakone in predpiše vse osnovne pogoje za delovanje sistema vzgoje in izobraževanja. Z resolucijami in ekonomsko politiko opredeljuje pogoje, v katerih deluje sistem vzgoje in izobraževanja in pri tem svojo moč nemalokrat oblikuje tudi z različnimi intervencijskimi ukrepi. Država tudi oblikuje naročilo za šolske programe, ki pa so vedno večji, kot je država pripravljena za to naročilo plačati. Pri tem naročilo dobro uporabi organe samoupravne interesne skupnosti in njihove strokovne svete in si tako celo opere roke.

Uveljavljanje svojih sklepov, v katerih proglašajo šolstvo za glavni razvojni segment nato država prepusti materialno omenjenim možnostim samoupravnega sistema ter večji ali manjši iznajdljivosti izvajalskih delovnih organizacij.

Država ima končno v rokah tudi glavni del informacijskega sistema. Tako določa možne rasti dohodka, vgrajuje stalno zaostajanje, objavlja podatke o rasti osebnih dohodkov in podatke o rasti cen na drobno ter pri tem te ocene in presoje največkrat posreduje prepozno in prenizko. Država je tudi tista, ki postavlja v slabši, boljši ali popolnoma varen položaj različna področja družbenega življenja. Zato ni čudno, da šolstvo zahteva ustrezen delež družbenega proizvoda kot stalen vir.

Delež sredstev za izobraževanje v družbenem proizvodu, kot dober kazalec gmotnih razmer na področju vzgoje in izobraževanja, kaže velika nihanja in tudi grozljivo poslabšanje v letu 1988. Delež izobraževanja v narodnem dohodku, ki je leta 1986 znašal še 3,98 odstotka, je po ocenah za leto 1988 padel na 3,02. Delež sredstev za izobraževanje v družbenem proizvodu je tisti delež sredstev, ki se v te namene združuje v vseh izobraževalnih skupnostih (občinske, posebne, republiška), ne

vključuje pa drugih sredstev, kot so neposredna menjava, samopripravki pri investicijah, delež raziskovalne skupnosti v visokem šolstvu, sredstva za obnovo zavodov, štipendije ipd. Toda tudi pri vključitvi teh sredstev ne bi dosegli deleža na primer 5 odstotkov, kot se bile zahteve ob stavkovnih gibanjih.

Ob ugotovitvi, da spremembe obračunskega sistema tudi spreminjajo višino izračunanega družbenega proizvoda, so v republiški izobraževalni skupnosti prišli do prepričanja, da ne bi vztrajali pri določenem odstotku družbenega proizvoda, marveč, da bi terjali za

Prejema vozila Audi 5000 S Srednji šoli tehničnih strok in osebnih storitev v Ljubljani je bila v četrtek 29. junija ob 13.30.

Audi podaril učne pripomočke slovenskim šolam

V okviru sodelovanja med zvezo sindikatov Slovenije in Zvezo nemških sindikatov (DGB) v deželi Baden-Württemberg že deset let izmenjujejo izkušnje ter drugo sodelovanje na področju strokovnega šolstva ter usposabljanja mladine in odraslih. Nemški sindikat je prek svojega neposrednega vpliva v paritetnih organih spodbudil že več konkretnih akcij pomoči našim strokovnim šolam.

Tokrat je v dogovoru s svetom podjetja AUDI AG v Neckarsulmu zagotovil, da je firma Audi AG Neckarsulm kot

učne pripomočke podarila našim šolam za usposabljanje avtomobilov tri pomembne in drage pripomočke. Srednji kovinarski, strojni in metalurški šoli v Mariboru so podarili avtomobil VW Santana, Srednji šoli tehničnih strok in osebnih storitev v Ljubljani avtomobil audi 5000 S, Srednji kovinarski in prometni šoli v Kopru pa štiri cilindrični VW motor.

V imenu Audia je dragocene učne pripomočke slovenskim šolam predal vodja izobraževalnega centra v Neckarsulmu H. Ewert ob navzočnosti predstavnikov RS ZSS in RO sindikata delavcev v vzgoji in izobraževanju.

izobraževanje takšen odstotek družbenega proizvoda, ki bo v sorazmerju z družbenim naročilom o obsegu in kvaliteti vzgoje in izobraževanja, ki bi moral biti zadosten in predvsem stabilen.

Da bi država naredili bolj odgovorno za kakovost in razvojno naravnost šolstva, kratkoročno predlagajo pravočasno in realno ugotavljanje rasti osebnih dohodkov in cen na drobno, saj vsako zaostajanje ob hiperinflaciji povzroča dodatno slabšanje položaja šol.

Izvršni svet bi moral pripraviti

predloge za spremembe tistih zakonov, ki ovirajo prizadevanja za izboljšanje gmotnega položaja šolstva. Predvsem bi morali zmanjšati obveznosti šol iz BOD in dohodka, odpraviti ali zmanjšati stroške plačilnega prometa in opustiti obvezno združevanje sredstev za razširjeno reprodukcijo, uvesti posebno nižjo tarifo za plačilo elektrike na šolah, zmanjšati obveznosti zemljiškega prispevka in odpravili obveznost revalorizacije zalog (tudi učbenikov).

Med sistemske predloge spada

zahteva po izdelavi nacionalnega programa družbenih dejavnosti. Za ta program mora skupščina predvideti in zavarovati stalne virov, ki bodo neodvisni od ekonomske sposobnosti posameznega gospodarstva področja, panoge, občine ali regije. Skrb za nacionalni program mora prevzeti republiški izvršni svet in za ta del programa naj se odpravi svobodna menjava dela. V nacionalni program bi morale biti vključene vse tri stopnje izobraževanja, pričemer moramo za zagotovljeni program slovenske osnovne šole plačevati vsi prebivalci Slovenije.

Ob spremembi sistema financiranja vzgoje in izobraževanja se mora zagotoviti drugačen način zbiranja sredstev za osebne dohodke. Na področju šolstva naj se ponovno vpelje sistematizacija, kar pomeni, da se mora za zaposlitev učiteljev in drugih sodelavcev v šolstvu, razen za univerzo, pridobiti ustrezno soglasje. Takoj naj se začne pripravljati tudi zakon o družbenih dejavnostih (zavodih), ki bo šole postavil v normalnejši družbeni položaj. Ob tem naj se ponovno ovrednotijo in če je potrebno redefinirajo, področje posebnega družbenega pomena. Drugače bi morali opredeliti in afirmirati tudi vlogo ravnatelja (dekana) in mu zakonsko določiti pravice in odgovornosti.

Zagotavljanje sredstev za izvajanje nacionalnega programa na področju vzgoje in izobraževanja mora biti v pristojnosti republike, za kvalitetnejše planiranje in za realnejše spremljanje finančnih tokov pa naj bi uvedli obračunski dinar, ki bi temeljil na eni od trdnih valut.

V izobraževalni skupnosti pravijo, da bi se hkrati moral začeti postopek za odpravo tistih členov zvezne ustave, ki dajejo pravico intervencijskega poseganja na tistih področjih, ki se proglasijo za popolno suverenost republik in pokrajin, kar velja predvsem za prosveto in kulturo, znanost, varstvo družine in socialne politike.

V svojih pogledih na urejanje položaja in izobraževanja v izobraževalni skupnosti govorijo tudi o preživelosti izobraževalnih in drugih samoupravnih interesnih skupnosti ter potrebi njihove reorganizacije, o potrebnosti preoblikovanja komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo v »ministrstvo«, pa o odpravljanju domicila za družbenopolitične organizacije na šolah – od pionirske in mladinske in ZK do vseh drugih. Podrobneje bomo o teh pogledih pisali v prihodnjih številkah.

Igor Žitnik

UGOTOVITVE, STALIŠČA IN ZAHTEVE

sindikata v znanstveno-raziskovalnih organizacijah

V Ljubljani so se 21. junija 1989 sestali predstavniki sindikata iz znanstvenoraziskovalnih organizacij v Sloveniji. Po obravnavanju družbenega položaja delavcev v znanstvenih in raziskovalnih organizacijah so sprejeli naslednje ugotovitve, stališča in zahteve:

1. Krizne razmere v družbi se močno odražajo tudi v raziskovalnih organizacijah. Manj je denarja za znanstveno-raziskovalno dejavnost, Raziskovalna skupnost Slovenije pa zmanjšuje tudi prihodek iz neposredne menjave z naročniki, čeprav ta prihodek v nekaterih raziskovalnih organizacijah predstavlja bistveno več kot polovico vseh prihodkov. Večanje obsega naročniških del za pridobivanje dohodka za raziskovalne organizacije ni sprejemljivo, ker jih spreminja v razvojne organizacije in servis za rutinska opravila. Raziskovalne organizacije družboslovne in humanistične usmeritve tudi težko najdejo neposrednega naročnika za svoje raziskovalne naloge, te pa so večkrat nacionalnega pomena. Raziskovalne organizacije ugotavljajo, da je družbena podpora znanstvenemu raziskovalnemu delu vse bolj deklarativna in se ne odraža v konkretnih ukrepih za razvoj in učinkovitost znanstveno-raziskovalnega dela v praksi, tako da je ogroženih več programov in institucij.

2. Neustrezen materialni položaj raziskovalne dejavnosti se odraža v nizkih osebnih dohodkih raziskovalcev in v čedalje večjem zaostajanju osebnih dohodkov za rastojo v gospodarstvu. Zlasti neustrezen je položaj mladih raziskoval-

cev (mesečni osebni dohodek med 300 in 400 DEM), ki jim raziskovalne organizacije ob slabi opremljenosti ne odpirajo strokovnih perspektiv in ne omogočajo reševanje osnovnih socialnih vprašanj, kot je pridobitev stanovanja in kakovostnega izpopolnjevanja znanj, kot je uveljavljeno v tujini.

3. Sindikalni predstavniki iz raziskovalnih organizacij menijo, da je čedalje slabši položaj dejavnosti in raziskovalcev tudi posledica neučinkovite in neracionalne samoupravne organiziranosti in nekompetentnosti institucij v znanstveno raziskovalni dejavnosti.

Delavcem v raziskovanju se občinske raziskovalne skupnosti ne zdijo potrebne, vloge republiškega komiteja za raziskovalno dejavnost in tehnologijo neposredno ni čuti.

4. Sindikat zato zahteva, da se v izvršilnih organih oblasti razen splošnih deklaracij sprejmejo učinkoviti ukrepi za izboljšanje položaja v dejavnosti. Zagotoviti je potrebno financiranje dogovorjenih raziskovalnih programov po realni ceni, ki se bo sproti usklajevala z rastjo inflacije. Spremeniti je potrebno čedalje bolj pridobitniško naravnost raziskovalne dejavnosti v celoti, zlasti pa odstopiti od takega načina na področju družboslovnih in humanističnih raziskav. Uresničiti je potrebno dolgoročno razvojno projekcijo raziskovalnih dejavnosti, pri načrtovanju ter odločanju o programih pa zagotoviti tudi vpliv raziskovalcev.

5. Ohraniti je potrebno delež družbenega proizvoda, namenjenega za raziskovalno dejav-

nost, tako neposredno kot v prispevku za Raziskovalno skupnost Slovenije, zagotoviti boljšo izkoriščenost zbranih sredstev, m organizacije, ki vlagajo v raziskovalno dejavnost pa razbremeniti davkov in družbenih dajatev. Odpraviti je potrebno različne načine financiranja programov iz virov raziskovalne oziroma izobraževalne skupnosti Slovenije. Racionalizirati je potrebno sistem samoupravnega interesnega organiziranja prek občinskih do republiške raziskovalne skupnosti, republiški komitej za raziskovalno dejavnost pa postaviti v odgovorno vlogo. Lotiti se je treba sprememb že več kot deset let starega zakona o raziskovalni dejavnosti.

6. V sindikatu organizirani raziskovalni delavci zahtevajo izboljšanje svojega položaja ter perspektivo za mlade raziskovalce v raziskovalnih organizacijah. Terjajo boljše delovne razmere, socialne pravice, vključno z možnostjo za pridobitev stanovanja in pravico do stalnega strokovnega izpopolnjevanja. Svoje zahteve bodo uveljavljali prek svojega sindikata, ki ne sme biti podrejen obstoječi politični in izvršilno oblastni organizaciji.

Pred kongresom ZSS je potrebno razmisliti o obliki sindikalne organiziranosti tako delavcev v raziskovalni dejavnosti v povezavi z delavci v visokem in višjem šolstvu.

Za sindikalno konferenco raziskovalnih organizacij Slovenije:
Dr. Hermina Šefman-Leskošek
Janez Stregar
Irena Fric

Podjetništvo, pluralizem lastninskih oblik in s tem povezano vprašanje delničarstva v družbenih, zasebnih in mešanih podjetjih postaja vse bolj stvarnost, del sistema in ne le začasno sredstvo za zbiranje dodatne akumulacije podjetjem. Spoznavanje vse te »materije«, njenih dobrih in slabih strani ter izira najprimernejših oblik st ta trenutek pod drobnogledom ne le politike in ekonomske stroke, ampak tudi pragmatikov – direktorjev organizacij združenega dela – jutri že »podjetnikov« in podjetnikov v družbenih, zasebnih ali mešanih podjetjih. Zato bo treba v prihodnje pri organizaciji posvetov o podjetništvu in delničarstvu, kakršen je bil minulo sredo v veliki predavalnici Ekonomske fakultete v Ljubljani, razmišljati o kakem večjem primernejšem prostoru. Na posvetu, na katerem so predavali ugledni poznavalci tega področja: prof. dr. Ludvik Toplak (o pravnolastninskih vidikih delničarstva), mag. Andrej Cetinski (o delitvi dohodka v delničarskem podjetju), prof. dr. Franjo Štiblar (o nekaterih odprtih vprašanjih pri uveljavljanju delničarstva pri nas), prof. dr. Ivan Ribnikar (o ekonomskih vidikih delničarstva), mag. Vlado Klemenčič (splošno o podjetništvu in delničarstvu), Viktor Žakelj (opozoril na dosedanje razprave o delničarstvu pri nas in na njihovo neslavno usodo) ter Janez Kopač (predstavil odnos mladinske organizacije do tega vprašanja), je opazen prispevek dala tudi Zveza sindikatov. Miha Ravnik je govoril o sindikalnem iskanju najustreznejših rešitev in o odnosu sindikata do takoimenovanih delavskih delnic.

Ker je to vprašanje zanimivo za vsakega zaposlenega, smo se v uredništvu odločili, da prispevke s posveta objavimo v nekaj nadaljevanjih. Začenjamo s prispevkom Mihe Ravnika, pred tem pa

Podjetništvo in delničarstvo: Miha Ravnik – sindikat o delavskih delnicah

DODATEK K PLAČI, DODATEK K POKOJNINI

je prav, da omenimo, da je bil soorganizator posveta mag. Milan Lovrenčič, prvi, ki je pri nas ustanovil zasebno svetovalnico za gospodarska vprašanja.

Miha Ravnik v uvodu pravi, da utegne več vrst lastnine v naši družbi dobro vplivati na družbeno lastnino, ker se bo morala dokazovati v konkurenci drugih oblik lastnine in trajno zagotavljati ustrezo raven materialne in socialne varnosti delavcev. Institucionalni podlag za urejanje odnosov na osnovi različnih lastnin doslej žal še nismo uredili, čeprav je to eno temeljnih vprašanj gospodarske prenovе.

»Upam si celo trditi,« je poudaril predsednik slovenskih sindikatov, »da se zaradi tega tudi v nekaterih novih izvedbenih predpisih ohranja star način varstva družbene lastnine. Na primer: izgub naj ne bi bilo mogoče pokriti z zmanjšanjem poslovnega sklada, ampak iz tekočega dohodka.

Sindikati podpirajo zamisel, da bi zaposleni vlagali del zasluzka v podjetje, v katerem delajo oziroma puščali del zasluzka v podjetju. Več oblik lastnine v podjetju bi le krepilo družbenoekonomski položaj delavcev in povečalo učinkovitost gospodarjenja. Sindikat v novih lastninskih odnosih in družbenoekonomskem položaju delavca pridobiva klasično vlogo zaščitnika socialno ekonomskih interesov delavcev. Ti so re-

alna cena dela, varnost zaposlitve, razvoj samoupravnega položaja delavca v družbenem podjetju oziroma zagotavljanje soudeležbe pri upravljanju v drugih podjetjih, učinkovitejša socialna politika, varstvo delovnega in življenjskega okolja, humanizacija dela itd. Delavska delnica zasluži pozornost ne le zaradi materialnih odnosov, ampak tudi zaradi upravljanja v podjetjih, njeno funkcijo pa je treba dodelati na področju socialnega zavarovanja.

Vendar se slovenski sindikati do delavskih delnic niso še mogli celovito opredeliti, ker ni v naši družbi nobenih praktičnih izkušenj. V sindikatih so proučili izkušnje tržno usmerjenih držav s soudeležbo delavcev pri dobi-

ku. V teh državah sta se razvila dva načina soudeležbe – neposredna udeležba, ko delavec dobi delež od dobička pri plači in delavske delnice. Delnic pa je veliko.

V sindikatih pravijo, da bi bila za naše razmere primerna dva modela: splošni, ko delnice dobi vsi zaposleni, in selektivni, ko ji delodajalci ponudijo le omejenemu številu delavcev. Skupno imata to, da takšnih delnic nekaj časa ni mogoče prodati, potem pa le na tako imenovanem sekundarnem, notranjem trgu (v podjetju, drugemu delavcu ali lastnemu podjetju). Država pa z davčnimi olajšavami spodbuja tako delavce kot delodajalce k uporabi takšne vrste delnic.

V evropskih državah (slovenski sindikati so ugotovili, da bi bilo najbolj zanimivo proučiti izkušnje iz ZR Nemčije in iz Švedske) imajo sindikati zelo različna stališča do delavskih delnic. Praviloma pa si povsod prizadevajo pri sklepanju pogodb z delodajalci zagotoviti čimvečje osnovne plače, pri čemer jim kot osnova za izračun osnovnih plač služijo podatki o življenjskih stroških glede na doseženo raven standarda ter podatki o preteklih in pričakovanih dobičkih. Marsikje sindikati nasprotujejo, da bi delnice lahko dobilo le omejeno število zaposlenih, vendar odnos sindikatov v evropskih državah do delavskih delnic ni negativen, ampak nevtralen, zlasti v deželah, kjer je standard tako visok, da povečevanje dohodkov ni več glavni motiv za delo. Tam bi delavci imeli radi krajši delovni čas, sodelovali bi v upravljanju, vplivali na naložbe in podobno.

V nekaterih deželah se sindikati sami pojavljajo kot lastniki delnic. Na Švedskem so na primer izoblikovali posebne sklade, v katere prispevajo država, delodajalci in delavci. Sindikati jih upravljajo in nastopajo kot investitorji pri zidavi stanovanj, v turizmu in še nekaterih dejavnostih. Tako so dosegli precejšnjo pocenitev stanovanj in tudi primerno raven družbene ravni.

Zanimivi za slovenske razmere so tudi pokojninski skladi kot dopolnitev sedanjega sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja, pri čemer vložki delavcev predstavljajo delnice v ta sklad. Pokojninski skladi ta sredstva investirajo praviloma v manj rizične naložbe. Sindikati v tujini to obliko zelo podpirajo.

»V zvezi sindikatov Slovenije se zavzemamo za sistem, ki bo

pospeševal produktivno vlaganje sredstev občanov in med drugim omogočil zaposlenim, da bodo svoje prihranke lahko vlagali v svoja podjetja,« je v nadaljevanju dejal Miha Ravnik, ko je pojasnjeval odnos ZSS do delavskih delnic, čeprav se sindikati do njih še niso mogli celovito opredeliti.

Za sindikat je zlasti pomembno, da bi uveljavitev delavskih delnic bistveno povečala zanimanje delavcev za sprejemanje upravljalških odločitev na vseh ravneh podjetniškega in družbenega odločanja. Zato so za delavske delnice in sicer kot odložitev plačila dela osebnega dohodka iz dobička, da bi se povečalo premoženje podjetja, in kot vlaganje delavcev v podjetje, v katerem so zaposleni.

V Slovenskih sindikatih računajo, da bi delavska delnica pomenila pravico delavcev, da sodelujejo pri sprejemanju določenih investicijskih odločitev, ki bi zagotavljale trajnejšo materialno varnost delavca in njegove družine; varnost oziroma stalnost zaposlitve; pravico do stalnega usposabljanja, izobraževanja in napredovanja; zagotavljanje večje materialne in socialne varnosti po prenehanju dela (ob upokojitvi); dividendo.

Seveda bodo sindikati vztrajali pri realni ceni delovne sile, kar pomeni, da je osnovna plača strošek podjetja in da za račun večjega dobička sindikati ne bodo pristajali na nižje osebne dohodke.

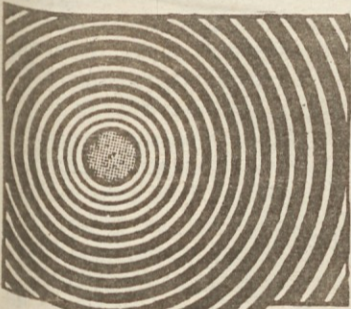
Odločitev o delavskih delnicah kot načinu izplačila dela dobička mora biti sprejeta samoupravno kot del planskih odločitev delavcev za daljše časovno obdobje. Ni jih mogoče prenašati iz podjetja, po upokojitvi pa jih delavec lahko zadrži z vsemi pravicami, kot jih je kot delničar imel prej.

Sindikati pa so previdni pri zamisli, da bi direktorji in vodilni delavci morali kupiti delnice podjetja, v katerem bi hoteli prevzeti vodilne funkcije. Za ta namen, ki bi sicer prinesel veliko večjo odgovornost vodilnih za poslovanje podjetja (saj bi zanj odgovarjali z delom svojega premoženja), bi bilo treba prilagoditi družbeno-lastninske odnose, je opozoril Miha Ravnik, ker bi se sicer lahko odnosi v podjetju zaostriili. Nastali bi – na osnovi različnih lastninskih odnosov – zelo nasprotujoči si cilji lastnikov podjetij, vodilnih delavcev in zaposlenih.

Ob tem sindikati opozarjajo, da bo treba hkrati posodobiti davčni sistem, saj bi bilo treba poleg osebnih dohodkov obdavčiti tudi realno pozitivne obresti (kot vir dohodka). Pri tem bi bilo zelo učinkovito, če bi družba razbremenila osebne dohodke plačila vrste prispevkov (v Sloveniji jih je menda kar 75 različnih, op. p.). Tako bi z veliko pocenitvijo živga dela ustvarili karseda enakovredne možnosti med posameznimi dejavnostmi glede na organsko sestavo kapitala. Hkrati bi morali uvesti skupni davek na dohodek občanov. Seveda pa bi morali biti stroški za nakup delnic ali obveznic davčna olajšava, vsota izplačanih delavskih delnic pa za lastnike odbitna postavka pri obdavčitvi dobička.

V sindikatih menijo, da bi bilo dobro obenem z urejanjem delničarstva razviti dodatne oblike socialnega zavarovanja. Za začetek bi bilo kaj takega nalažje vpeljati v pokojninsko zavarovanje, kjer bi delavci »vlagali« za dodatno zavarovanje. Uvesti bi kazalo celo več stopenj tveganja in donosnosti takega vlaganja prihrankov, po pridobitvi izkušenj pa bi takšno dodatno zagotavljanje socialne varnosti vpeljali tudi na drugih področjih socialne varnosti, denimo v zdravstvu.

Priredil Boris Rugelj

ODMEVI

Odgovor na odprto pismo ljubljanskih taksistov Skupščini mesta Ljubljane

V Ljubljani je prevoz s taksiji urejen z odlokom, veljavnim od 2. maja letos. Po prejšnjem odloku o taksijih v Ljubljani je mestni komite za komunalno gospodarstvo, promet in zveze vsako leto sprejemal program delovanja taksistov, ki je obsegal poleg števila taksistov tudi število parkirnih prostorov zanje in časovni in krajevni razpored.

Glede na to, da program ni bil v skladu z določili 81. člena ustave SRS in 111. člena obrtnega zakona, se po novem odloku ta ne sprejema več. Zato bodo kmalu odstranjene table na postajališčih taksijev, določeni in rezervirani za posamezne taksiste. Ker je mestni upravni organ po republiški zakonodaji pristojen za urejanje opravljanja prevoza s taksiji, bo nanovo določil postajališča, ki bodo dostopna vsem prevoznikom in s tem zagotovil dovolj taksijev za vse mesto. Sklep o postajališčih bo v kratkem objavljen v uradnem listu SR Slovenije.

V register društev pri MSNZ Ljubljana je vpisano Taksisti društvo. To seveda ni ovira za ustanovitev drugih

društev s podobno ali isto dejavnostjo. Društvo lahko ustanovi skupina najmanj desetih polnoletnih občanov in postane pravna oseba z dnem vpisa v register društev MSNZ Ljubljana. O delovanju društev po vpisu v register odloča Temeljno sodišče v Ljubljani.

Do radijske zveze je upravičena samo pravna oseba (društvo) in jo lahko pridobi na Republiškem komiteju za

promet in zveze. V Ljubljani si prizadevamo za ureditev razmerij na vseh področjih v zadovoljstvo predvsem občanov in delovnih ljudi v mestu. Menimo, da bomo s takšnimi ukrepi in delom Mestnega komiteja za komunalno gospodarstvo, promet in zveze dokončno uredili zadeve tudi pri prevozu s taksiji.

Sekretariat skupščine mesta Ljubljane

Borzno sporočilo številka 3

A. Počitniške zmogljivosti, ki jih dajemo na voljo drugim delovnim organizacijam

1. TVT Boris Kidrič – Maribor (Slavica Kovačič, telefon 062/302-321) – počitniški dom – Kaštel Gomilica pri Splitu – 3- in 4-posteljne hišice datum: julij, avgust

cene: penzion odrasli 115.000 din

penzioni otroci (4–10 let) 85.000 din

– počitniški dom Piran – dve štiriposteljni sobi datum: 21. 8. do 31. 8.

cena: penzion odrasli 155.000 din

penzion otroci (4–10 let) 110.000 din

2. CMT Mladi turist Ljubljana (Mira Ricci, telefon 061/312-185)

– družinski klub – planinski dom Zgornje Groje pri Bledu, 3-, 4-, 5-

posteljne sobe za približno 20 oseb datum: 21. 7. do 28. 7.

18. 8. do 26. 8.

cena: polni penzion odrasli julij 889.000 din

avgust 995.000 din

POPUSTI: OTROCI do dveh let brezplačno, do pet let 40%, do 7 let 30%, do 10 let 20%.

– družinski klub planinski dom Mirna gora pri Črnomlju – dvo- in

triposteljne sobe v vsakem terminu za približno 20 oseb datumi: 1. 7. do 8. 7.; 8. 7. do 15. 7.; 15. 7. do 22. 7.; 5. 8. do 12. 8.; 12. 8. do 19. 8.; 19. 8. do 26. 8.

cene: enako kot za Zgornje Gorje

E. Mednarodna izmenjava sindikalnega turizma

1. TVT Boris Kidrič Maribor (Slavica Kovačič – 062/302-321)

Mednarodna izmenjava Poljska – 20 oseb datum: 10. 8. do 20. 8. 1989

cene: penzion odrasli 115.000 din

penzion otroci (4–10 let) 85.000 din

OBVESTILO

Dosedanje udeležence borze sindikalnega turizma prosimo, da nas obvestijo o morebitni potrebi ponovne objave njihove že objavljene ponudbe oziroma potrebe. Borzna sporočila posreduje na naslov: Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, Borza sindikalnega turizma.

Borzni agent Metod Zalar

Sindikati in politične spremembe na Madžarskem

PODPORA PLURALIZMU

Politična podoba Madžarske se je v zadnjem letu bolj spremenila kot prej v štiridesetih letih. Razen Društva Ferenc Minih in tako imenovanega marksističnega centra znotraj Madžarske socialistične delavske partije zdaj ni več resnejših nasprotnikov večstrankarske ureditve. Členi verige hierarhičnega ukazovanja z enega središča nenehno pokajo, alternativci so vse glasnejši, vodilna idejna moč družbe pa je v zadnjih mesecih izgubila desetino članstva in precej ugleda.

Prav v tem času se je začelo razčiščevanje »belih lis« v bližnji zgodovini, posredno iskanje krivcev za tragedijo pokojnega premiera Imra Nagya in njegovih tovarišev. Nagli val demokratizacije pa je priril tudi nekaj strahu pred kaosom, kajti nihče ne more zagotovo trditi, kaj se bo zgodilo. Vodstvo Madžarske socialistične delavske partije ni enotno, izjave posameznih visokih funkcionarjev se večkrat spreminjajo, še vedno je čutiti prikrito bitko za oblast. V takšnih razmerah so se pred kratkim začeli pogovori o prihodnosti države in vanje je vključen tudi sindikat.

Prvega v vrsti izredno pomembnih sestankov je odprl sam predsednik parlamenta Matijaš

Sireš, moštva pa so nastopila v najboljših in najmočnejših postavah. Partijo na oblasti so predstavljali generalni sekretar Karolj Gross, član politbiroja in sekretar centralnega komiteja. V imenu »opozicijske okrogle mize« pa so govorili voditelji osmih strank in združenj, na »tretji strani« pa so bili predstavniki patriotske ljudske fronte, državnega sveta sindikatov, mladine, žensk in drugih organizacij.

Vsa srečanja v »lovski sobi« parlamenta so imeli isti cilj: doseganja nacionalnega konsenza oziroma ustvarjanje možnosti za miren prehod od enopartijske k večstrankarski družbeni ureditvi. Vse do nedavnega so opozicijske stranke zavračale možnost, da bi v obvezujoče izmenjavanje mnenj vključili tudi omenjena »tretja skupina ker so menili, da je tako in tako privesek MSDP. Vseeno so dosegli kompromis, ker so medtem nekatere družbenopolitične organizacije, posebno še sindikat, v življenju pokazali, da ne želijo biti več podaljšana roka vladajoče skupine.

Na začetku leta se je sindikat, ki zastopa interese več kot štirih milijonov madžarskih delavcev, resno sprl z vlado. Zahteval je takojšnje izboljšanje življenjske ravni

najrevnejših plasti prebivalcev, preučitev zakona o davkih in proračuna, pa tudi večjo samostojnost za podjetja, glavno merilo za delitev osebnih dohodkov pa naj bo učinkovitost. Sindikat je zagrozil s propagandno kampanijo in s stavkami ter dodal, da se je pripravljen pogovarjati samo z ministrskim svetom v novi sestavi. V prvi polovici maja je res prišlo do zamenjav več ministrov in pogovori so se nadaljevali v prijetejšem razpoloženju.

Generalni sekretar madžarskega sindikata Sandor Nagy je pred nedavnim povedal, da sindikat podpira politični pluralizem in izgradnjo demokratične, pravne države. Obenem pa sam želi ostati enoten, vendar ne z nasilnim preoblikovanjem osmih obstoječih neodvisnih strokovnih vej, temveč s prehodom na takšen način dela, ki ga bodo sprejeli vsi zaposleni. Organizacija delavskega razreda torej nima političnih ambicij, vendar se ne bo odrekla možnosti predlagati delegate v najvišje telo v državi, če ji bo to omogočal novi zakon o volitvah.

Zdajšnji sindikat, je dejal Nagy na 76. konferenci Mednarodne organizacije dela v Ženevi na začetku junija, ni tak, kot je bil prejšnji. Preoblikoval se je v od MSDP

in drugih strank neodvisnega varuha interesov delavskega razreda. Prizadeva si postati takšna organizacija, ki bo gradila od spodaj, v kateri bo članstvo lahko nenehno nadziralo delo vodstva in v kateri bodo partnerji dobili objektivnega in iskrenega sogovornika.

Ali bo sindikatom uspelo uresničiti te težnje, je težko napovedati.

ti, zagotovo pa je mogoče trditi, da ne bo ostal na obrobju političnega in gospodarskega življenja na Madžarskem. Državnim organom nedvomno pretijo težki časi, saj so se dolgo odlagane naloge nakopičile. Inflacija nenehno narašča, plače realno padajo že kar desetletje, vse več je nezaposlenih, preustroj industrije in zmanjševanje državnih dotacij izgubljajo bo povzročilo še dodatne zaplete. Vodstvo sindikata se zavezuje, da vsem ne more ustreči, zato se je vnaprej odločilo za podporo tistim kolektivom, ki uspešno poslujejo in ki se ne boje trzišča. Samo njihov razvoj lahko potegne državo iz gospodarske stiske.

Srdjan Bašić,
dopisnik Tanjuga, posebej za Rad

Azijski zdomci živijo zelo skromno in se zelo počasi prilagajajo evropskemu načinu življenja in dela

KADAR VIETNAMCI POSTANEJO NEMCI

Zdomci niso samo v Zvezni republiki Nemčiji in zahodnoevropskih državah. Že več let so tudi v Nemški demokratični republiki, čeprav se njihovo število, status, obravnavanje in način prihoda bistveno razlikujejo od zahodnega modela. Tako je po uradnih podatkih v NDR zdaj 85.000 tujih delavcev, ki so se zaposlili na temelju meddržavnega dogovora o bivanju in delu. Največ jih je iz Vietnama – 50.000, potem iz Mozambika, Kube, Poljske, Angole in celo iz Kitajske. Do zdaj je bilo na delu v Vzhodni Nemčiji skupno približno 200.000 tujih delavcev, ki tam ostanejo povprečno 5 let in se potem s prihranki vrnejo domov in v stari domovini začnejo novo življenje. Neuradno smo izvedeli, da ti prihranki niso veliki, čeprav tujci žive tukaj skromno, celo v »nerazumljivo skromno« za evropsko pojmovanje. Na primer kolo ali motorno kolo je poleg nekaj gotovine prav gotovo obvezen rekvizit, ki ga azijski delavci nesejo v domovino. So pa še druge razlike med delavci na Vzhodu in Zahodu. Tujci delavci prihajajo v NDR organizirano, po strogo določenih programih. Ilegalnega bivanja in dela na črno ni. Tujci se nekaj časa učijo nemščine (na tečajih) šele nato se vključijo v proizvodnjo. Največ jih dela v lahki industriji v središčih na jugu države, kjer je ta najbolj razvita, so pa tudi v drugih tovarnah in podjetjih.

Leta prilagajanja

Prilagajanje novim razmeram traja navadno leto ali leto in pol. marsikdo se niti v tem času ne more vključiti v novo okolje, zato ima težave z delovno disciplino ali čim drugim. O tem pa se ne rado govori in zato takšnih primerih niso dovolj raziskani. Sem in tja »prodre« vest, da se tujci niso navadili na ritem proizvodnje. Poleg tega so tudi telesno slabot-

ni in niso navajeni tovarniškega dela za trakom, ki ni niti malo lahko. Vietnamci, Kubanci in Kitajci pa običajno kmalu po prilagoditvi postanejo »pravi Nemci« glede storilnosti in delovnih obveznosti, po duši pa daleč od takšne miselnosti. Npr. Vietnamcu, Mozambičanu ali Kubancu se je težko znajti v novem okolju. Po večernem delu se znajdejo v povsem novem svetu, v katerem vladajo drugačni običaji, podnebne razmere, pravila vedenja, kar te ljudi lahko zelo prizadene. Drugačen način življenja in neznanje jezika so v bistvu zelo velika ovira za obe strani. Tudi geste in mimika ne pomagajo, ker te, kot pravijo poznavalci, pomenijo v Vietnamu eno, drugo pa v evropskih državah.

»Zakon« brez ljubezni

Prodreti v zasebno življenje Vietnamic ali drugih tujih delavcev v NDR sploh ni lahko. Stanujejo v posebnih stavbah in po uradnih razlagah imajo takšne pravice in obveznosti kot domači delavci, vendar se vietnamski in drugi delavci z nekaterimi stvarmi in pojmovanji tu srečajo prvič. Na primer: njihove vaške hiše so iz bambusa in listja brez steklenih oken in lesenih vrat; ti ljudje tudi nimajo občutka, da bodo poškovali pohištvo, če bodo mokro ali vročo posodo postavili na furnir.

Uradni organi v Vzhodni Nemčiji razlagajo, da so tujci delavci pri njih bolj rezultat »zakona« iz potrebe kot pa iz ljubezni. Pravijo, da so tujci delavci v »obojestransko korist«. Nemčija tako izpolni svoja delovna mesta, tujim delavcem iz prijateljskih držav pa nudi delo in jim omogočijo, da si prihranijo denar in se strokovno usposobijo, kar v njihovi domovini največkrat ni mogoče.

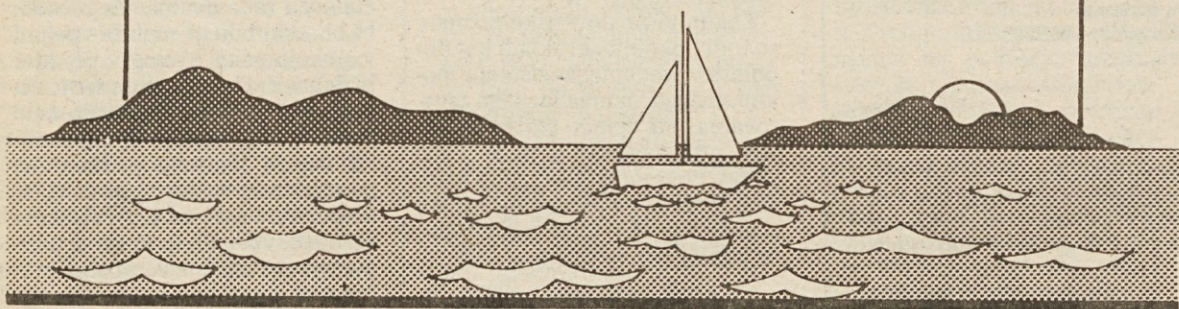
Djordje Milošević,
dopisnik Tanjuga iz Berlina
za Radničke novine

Sončna doživetja!
KLUBSKE
POČITNICE SO
NEKAJ VEČ!
Prave počitnice boste preživali v **KOMPASOVEM** **KLUBU** **MALO MISTO** **SUTIVAN**

NA BRAČU
Bogata ponudba aktivnih počitnic.

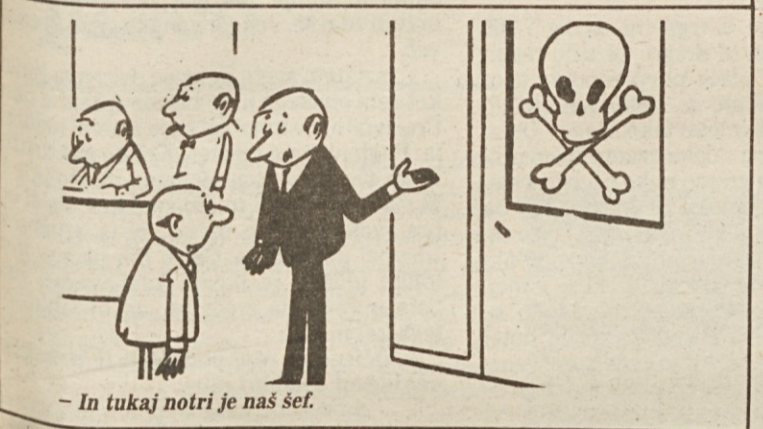
Cena celotnega prevoza (avtobus-ladja) samo 450.000 din!

 KOMPAS
JUGOSLAVIJA

Iz Donitovih razgledov

Alkoholna
 - Imate kaj težav z alkoholom, vpraša šef kadrovske službe delavca, ki bi se rad zaposlil v njihovem podjetju.
 - Ne, sploh ne. Določene težave imam samo takrat, kadar ga nimam...

V gostilni
 - Natakar! Tale kruh je vendar popolnoma suh!
 - Oprostite, toda ta kruh je samo iz lanske moke. In gotovo dobro veste, kakšna suša je bila lani poleti!

Odstopi
 Tudi marsikateri delavec bi odstopil, če bi imel kam.

Še sreča
 Še sreča, da kava pri nas ne raste in jo moramo uvažati!
 Resda je draga, a koliko bi stala šele tedaj, če bi jo pridelovali doma!

Drugemu jamo...
 Kdo drugemu ženo spelje, se podaja v silno nevarnost... da si jo bo sebi nakopal na vrat...

Nova vlada
 Vse bolj se bojim, da bomo na lepem goli in bosih.
 Saj so vendar v novi vladi sami izobraženi ljudje pa nobenega krojača in čevljarja...

Pamet
 Neredki znajo govoriti tako pametno, da še sami sebe ne razumejo.

Generacijska
 Na mladih svet stoji. Ker morajo odplačevati dolgove starih...

NAJVEČJA LAŽ
 - Ponavljam največjo laž: novi gospodarski načrt predvideva investicije izključno v znanje, opremo proizvodnje in - nič več v zidove...

BIROKRACIJA NEKOČ IN - DANES

500. STISKALNICA
 - Tajna proslava zato, ker so se bali, da bi nekdo pomotoma pritisnil na gumb...

Iz glasila delovne organizacije Metalna

NAGRADNA KRIŽANKA

ŠT. 25

Delavska enotnost	MRVICA, IVER, DROBTINA	STOJALO ZA KNJIGE	BODIKA, BOŽJI LES	MRTVAŠKI ODER	ARABSKI ZREBEC	ORIGIN. IME JAPONSKE	ŠPANSKO MESTO V ASTURIJI	KOSOVSKI PISEC IN POLITIK HASANI	NAJOBSEŽNEJŠI RED RIB KOSTNIC	MITO TREFALT
ŽIVALSKI BICKAR, VRTELJEC										
PRIVRŽENEC RELATIVIZMA										
MADŽAR ZIMSKO VOZILO					ANGL. VOTLA MERA	LESNA INDUSTRIJA V ZAGORJU				ZAMAK, NJENEC, ZANSENJAK
Delavska enotnost	PISATELJ HEMINGWAY	NIZOZEM. FIZIK NOBELOVEC	NEKD. SREDNJA SOLA		SL. PESNIK (VALENTIN) RJAVA MRAVLJA					
PESNIŠKO IME IRSKE		VNETJE SLUZNICE	VINKO SAVNIK	IT. REKA V POKRAJINI EMILIJ	RINA			ŽIGON STEVO	IT. MESTO V POKRAJ. TERAMO	
SVETINJA, SVETNIŠKI OSTANEK						SL. PEVKA POPEVK KOVACIČ	STAR SLOVAN NAGLAS, POUKAREK			
KRALJEVIČ IZ MAHABHARATE	IGRALKA NIELSEN	PISATELJ HANSSON				POLITIK RIBIČIČ	STRUJA			
ANG. PESNIK (THOMAS STEARNS)				SAMODRŽEC, NASILNIK, TIRAN	RADIJ					
DIVJI KOZEL						SPLAV NA KATEREM JE HEYERDAHL PREPLUL OCEAN				
RUSKO ŽEN. IME					SANI ZA REŠEVANJE V GORAH			AVTOR KRIŽANKE R. NOČ	IRENA KOLESAR	

Rešitev nagradne križanke št. 25 pošljite do 11. juija na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 25. Nagrade so: 100.000, 60.000 in 50.000 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke številka 23
 TELE, SPLAV, ANT, ELEKTROINŽENIR, LAN, ABLATIV, VA, ESKIMI, NOGOMET, PTICA, CAN, ROSA, RICARDO, TAN, IČA, NGAMI, SIK, NN, OVINKARSTVO, TOSKANA, RIBERA, ESKALACIJA, RIL, RTANJ, RAC, ATA

Izzrebani reševalci nagradne križanke številka 23

- Slavica Čolak, Preloge 19, 63240 Šmarje pri Jelšah,
 - Bojan Cankar, Opekarna 7, 61420 Trbovlje,
 - Jože Tomazič, Kidričeva 30/c, 65000 Nova Gorica
- Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavska enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo

- Izdaja ČZP Enotnost - delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 313-VI
- V. d. direktorja in glavnega urednika: Franček Kavčič, telefon 313-942, 311-956
- V. d. odgovornega urednika: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
- Člani uredništva: Boris Rugelj (komentator urednik - družbenoekonomski odnosi, delitev); področni uredniki: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeskin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulag (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Damjan Križnik (urednik - reportaže), Remigij Noč (urednik - drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica), Brane Bombač (oblikovalec), Jožica Anžel (tajnica), telefon 311-956, h.c. 310-033
- Naročnina 321-255
- Posamezna številka Delavske enotnosti 5.200 din
- Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo
- Poštnina plačana v gotovini
- Tisk ČGP Delo, tozdi Tisk časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35
- Žiro račun: 50101-603-46834
- Casopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Drevenšek, Ivo Grlic, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Pekar in Nada Serajnik

Pri Brencetovih v Gorenji vasi me je sprejel dveinpolletni Beno in me je kar takoj povabil na kavo. Družina se je ravnokar odpravljala v hišo, saj so bile krave v velikanskem hlevu dobro oskrbljene, poskrbljeno pa je bilo tudi za drugo. Mlada štiričlanska družina je prišla do zasluženega počitka, še ne 30-letnega gospodarja Milana Brenceta pa smo pri večerji vzeli v precep.

– Zaradi zaostalosti ravno ne morete jadikovati, saj imata z ženo nov hlev, novo hišo in sodobne stroje. Kako ste tako mladi prišli do vsega tega?

»Sam predstavnik generacije, ki je šla prva »služit vojaščino« takoj po srednji šoli. Najbrž je bilo zame ravno to usodno, saj pred tem nisem bil navdušen nad kmetovanjem. Po letu pa se je izkazalo, da je okolje, v katerem sem preživel mladost tako vplivalo name, da sem ostal na kmetiji. Vpisal sem se na univerzo in začel študirati, ker pa je začelo malce škripati, smo se odločili, da bi začel delati doma na kmetiji.«

– Doma je kmetoval samo oče...

»Ja, vse skupaj je že malce zastalo, zato sva se z očetom odločila za novogradnjo in strogo samo za prirajo mleka. V štirih, petih letih smo postavili nov hlev, ostanek sredstev pa smo vložili v obnovo črede. Prej je bila to mešana kmetija za pridelavo mesa in prirajo mleka, zdaj pa teče že četrto leto, odkar smo usposobili hlev. Na začetku smo imeli dvanajst krav in devet brejih telic, zdaj pa da dvajset krav na leto okrog 90.000 litrov mleka.«

– Kako to, da ste se odločili ravno za prirajo mleka?

»Poznal sem razmere v kmetijstvu, sicer pa tudi nismo imeli toliko gozda, da bi se dalo od njega živeti. Zdelo se mi je, da je to edina rešitev, saj imamo veliko hribovitega terena, kjer ne moremo povsod imeti njiv. Tako sem le v priraji mleka videl možnosti za normalen ekonomski položaj, da si ustvarim družino in dobivam redne mesečne dohodke. K tej odločitvi je nekaj pripomogla tudi družba z deležem nepovratnih sredstev, ampak če zdaj gledam nazaj, se mi zdi, da so me lepo speljali na limanice.«

– Zakaj in kdo?

»Proizvodnja se je povečala, dohodka pa nobenega. Pred petimi leti smo imeli mleka 13.000, pred dvema letoma 30.000, lani pa 80.000 litrov. Ravno danes je bil izplačilni dan in ko sem poravnal stroške, je za plačo ostalo bore malo. Gospodinja se je kar za glavo prijala, rekoč: »Kako bomo s tem preživeli mesec?« Za raširjeno reprodukcijo seveda ni ostalo nič. Žalostno je, ker se to vleče že nekaj let. Prej smo imeli še nekaj rezerv v devizah in lesu, zdaj pa tega ni več, tako da se moramo preživljati samo z mlekom. V teh časih pa se moraš s tem preklemano potruditi, da zvežeš konec s koncem.«

– S kravo ni tako kot z avtom. Če nimaš denarja, se pač ne voziš, krava pa mora jesti, če hočeš dobiti od nje kaj mleka.

»Pri kravi ne moreš varčevati. Če imaš prirajo okrog 5.000 litrov mleka letno na kravo, imaš že velike stroške in moraš vlagati, sicer se lahko odpoveš čredi ter izgubiš podmladek in mlečnost. Sedanja cena mleka na žalost ne dovoljuje vzdrževanja normalne proizvodnje na srednjeevropski ravni. Ne vem: slovenska kmetija je premajhna, da bi lahko nosila vse stroške proizvodnje z dohodkom od mleka.«

– Mleko v trgovini je drago kot zafran. Zakaj? Kakšne stroške imate z mlekom?

Pogovor z mladim kmetom Milanom Brencetom iz Gorenje vasi

NE BODO SE VEČ REDILI OD TUJIH ŽULJEV

»Pri tej inflaciji stroškov ne moremo planirati za več kot mesec dni in če vemo, da zdaj teče še bioproizvodnja, v katero je treba vlagati, pa gnojila, energija, itd., gre nekako tri četrtine dohodka od mleka nazaj v reprodukcijo, torej v nakup gnojil, krmil in za energijo. Ostalo četrtino pa predstavljata osebni dohodek in socialno zavarovanje. Prej sem za očeta plačeval 2,7 milijona dinarjev za socialno zavarovanje za tri mesece, zdaj pa bom moral plačevati 3,7 milijona dinarjev za mesec. Ne morem verjeti. Poglejva še druge številke, saj je bilo ravno danes izplačilo. Za okoli 7.000 litrov mleka dobim 17 milijonov dinarjev. Od tega je šlo za gnojila in krmila osem milijonov, za socialno zavarovanje in elektriko štiri milijone, za dodatna gnojila pa še dva milijona dinarjev, kar znese 14 milijonov dinarjev. No, ostanejo le še trije.«

– Kljub temu, da veliko pridelate doma, si morate še marsikaj kupiti...

»Na kmetiji sva z ženo mlada, ustvarjaya si družino, dom, ki počasi napreduje. Oče se je odrekel dohodku, s tem da mu plačujem socialno zavarovanje. Še sreča, da gre čez štiri mesece v pokoj. Ne vem, kljub vsemu človek kar vztraja. Preusmeritev je

težka, iskanje novega dela pri 30 pa tudi ni lahko. Še naprej bom prideloval mleko, vendar za pošteno plačilo, ki si ga moramo še izboriti.«

– Niste mi še odgovorili, zakaj je mleko tako drago, če pa kmet pri tem ne zasluži skoraj nič?

»Liter mleka je v trgovini okrog 7.000 dinarjev, kar je in ni drago. Če smo realni – v Sloveniji so plače povprečno že tako visoke, da zadoščajo za neko povprečno življenje. Zakaj je mleko tako drago? Država pri vsakem litru mleka vzame 30 odstotkov. Zakaj? Če se gremo neko socialo s stari tisočaki pri mleku in kruhu, naj da najprej roke proč. Stroški, ki nastajajo v reprodukciji verigi pa po mojem mnenju niso stvar kupca, ampak tistih, ki so v njej. Zdaj je najbolj zaškripalo. Do zdaj so se lahko izgovarjali na Beograd, ker ni hotel sprostiti cen, zdaj pa, ko so cene sproščene, so v visok cenovni razred prišli le v trgovini. V reprodukciji se je sorazmerje porušilo. Človek postane nezaupljiv, saj tisti, ki z njim sodelujejo, nečejo položiti kart na mizo in povedati, koliko so zaslužili.«

– Kdo igra nepošteno vlogo?

»Vedeti moramo, da mi mlekarno kreditiramo 50 dni. Meni so danes plačali mleko za maj, za liter pa sem dobil 2.320 dinarjev. Če bi jih dobil takoj, bi bilo malo, kaj šele danes! Poglejte, koruza se je prejšnji teden iz 2.000 podražila na 2.200, dva dni kasneje pa na 2.500 dinarjev. Tega nihče ne ve, mi pa moramo to vračunati v ceno. Potem so računali še večji. Morali bi preiti na takojšnje plačilo. Če grem v trgovino, takoj plačam, naj bo tako pri prodaji mleka. Tu je še en absurd. Prejšnji mesec sem izračunal, da je nekdo od mene v tistih petdesetih dneh pospravil pet do šest milijonov obresti. V tem času sem moral plačati reprodukcijski material, in ker nisem imel denarja, bilo je ravno 12. v mesecu, sem za osem dni plačal skoraj dva milijona zamudnih obresti, moja zadruga pa je imela tisti teden gotovo že dvakrat več mojega denarja. V zvezi z mlekom je nastal zelo zapleten položaj. Tisti, ki se redijo od tujih žuljev, si bodo morali odrezati manjši kos, biti bolj skromni, mi pa vztrajati do konca, tako da nam plačajo delo in stroške predelave.«

– Kaže, da je potemtakem največji krivec zadruga...

»Mlekariji se znašajo na trgovino, ta noče

dajati nobenih izjav, mi spet nazaj na zadrugo. Zadeve prelagamo drug na drugega, vendar v tem ni rešitve. To politiko naj vzame v roke tisti, ki naj bi jo vodil in ki se je doslej le skrival in delal po svoje.«

– Kdo je to?

»V civiliziranih državah se to ne ureja v zadrugah in mlekarnah, ampak na tistih forumih, ki so odgovorni za pravni red države. Kmetijstvo je bilo do zdaj pri nas tak panoga, kamor so vlagali toliko sredstev, da so vzdrževali nek socialni minimum, zahteve kmetov pa so urejali na druge načine – nekateri so šli v službo, razvijali se je »šverc« z lesom.«

– Kdo naj bi to lahko uredil in kako?

»To mora urediti država. Akumulacija slovenskega gospodarstva je tako velika, da bi lahko ta sredstva prerazporedili tudi drugače. Kmetijstvo ni samo gospodarska panoga, ampak tudi panoga, ki skrbi za urejenost krajine, za videz okolja, za folkloro. To so stvari, ki jih je treba ohranjati in v to tudi vlagamo veliko denarja in energije, plačane pa niso. V drugih državah to vračunajo v ceno pridelka.«

Na zemlji vztrajaš tudi zato, da je obdelana, da so bregovi pokošeni... Mi smo imeli matematiko v šoli in znamo izračunati, da bi več zaslužili, če bi šli na eno pivo, kot pa da v bregu kosimo travo, ampak... Tudi to narediš; zaradi sebe, zaradi moralnega občutka do zemlje. Tako so počeli vsa stoletja in tudi zdaj še, vendar cena tega ne prenese več.

V razvitem svetu delavec priznava kmeta kot sebi enakega in to breme sprejme nase. Proizvodnja v kmetijstvu je zmeraj najdražja. Poglejva moj primer! Koliko sva družba in jaz vložila v moje delovno mesto? Če bi za vsakega vložili toliko sredstev, da si odpre svoje delovno mesto, bi ta družba že zdavnaj pokleknila. Če so bili pripravljeno toliko vložiti, bi morali zdaj vračati vsaj tista minimalna sredstva, da bi lahko od tega kaj imeli.«

– Očitno so raje podpirali le nekakšen navidezni socialni mir...

»... ki pa se bo kmalu sprevrgel v socialni nemir, saj so si nekateri preveč prigrabili. Tudi pri mleku se bodo morali mlekariji in trgovina dogovoriti, kdo bo pobiral večji delež. Edina rešitev je ta, da bomo zadovoljni pridelovalci in porabniki, zato pa bi morali zmanjšati pot izdelka od nas do kupca. To pa bo mogoče le s takimi zadrugami, kot so bile včasih, v katere so se kmetje združevali po interesih, v katere so se kmetje združevali po interesih, v svojih rokah pa so imeli tudi upravljanje. Tako bi lahko kmetje uveljavljali pravo politiko. Pri ceni za liter mleka zelo malo čutim nihanje cen v trgovini. V dveh mesecih je šla maloprodajna cena z 800 na 7.000 dinarjev v trgovini, pri meni pa je bilo razmerje med 1.100 in 2.200 dinarji.«

– Socialni nemir se bo prav gotovo pokazal v bližnjem bojkotu oddaje mleka...

»Prvič zdaj se je kmet odločil izkazati svoje nezadovoljstvo na tak medijsko privlačen način, saj sami vidimo, da s pogajalnji ni nič. Požrejo ti le veliko živcev in energije, učinka pa ni. Zdaj smo prišli tako daleč, da nobenemu pridelovalcu mleka, tudi če ga pridelava 500 litrov na dan, ne bo težko mleka podariti vrtcem, delovnim organizacijam in menzam... Greh bi ga bilo polivati po cestah. Ljudje naj vidijo, da za liter mleka dobimo tako malo, da ga lahko podarimo, upamo pa, da se bodo začele stvari po bojkotu urejevati.«

Igor Drakulič

LIPE SVEDER: UPANJE

PO MLEKO GREM! KMETJE SO OBJAVILI BOJKOT, PA GA DELIJO ZASTONJ...

JAZ GREM PA V BIFE! MORDA BODO TUDI VINOGRADNIKI BOJKOTIRALI...

